Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД УНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабрийн 21-һээ гарана | № 173 (17596) | 1987 оной июлийн 29, среда | Сэн 3 мүн.

ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛГЭДЭ ҮДЭР, ХОНОГ БҮХЭН ҮНЭТЭЙ

БОРООГОЙ УРДА

РЕПОРТАЖ

Тэрэ үдэр ажахын ахамад агроном В. В. Хаховтай эндэхи сабшалан дээгүүр ябаа һэмди. Зулгы һайхан зунай тэн байһаниие һануулжа, хоа хаанагүй бүхыургамал, ногоон, сэсэг набша одоо бурьялма бүгшэмөөр ургажа, хайшаашье харахада ногоон далай нэмжынэ.

«Ильичкинский» совхозой өхэнхи сабшалан Сэлэнгэ мүрэниие зубшаһан бургааһа шугынуудай забһараар оршодог юм. Тэдэнь нэлэнхы ургэн бэшэшье һаа, яһала ургасатай, үбһэнэй һайса абтахаар лэ газар гэжэ харагдана.

—Хаа хаанахидал адли манайшье эндэ хабартаа, зунай эхеэр хүйтэн, хуурай уларилтай байжа, мүнөө таряалангай ургаса, сабшалангай ногооншье үшөөл һанаһанда яашье хүрэнэгүй. Ногооной баг эзэргэ һайн болохые хүлеэн тэтажа, үбһэндөө урдынхиһаа хожомшог ороодби,— гэжэ Василий Васильевич хэлэнэ.

—Сабшалангай ургасын тиимэ һайн бэшэшье һаань, түсэбөөр хараалагдаһан үбһэеэ абаха аабзат даа? Иигээд хура бороогой ороходо, ногоон бүри һайса ургаха ха юм, —гэнэб.

—Энэ жэлдэ 19,3 мянган центнер үбһэ бэлэдхэхэ түсэбтэйбди. Тэрэнээ заатагүй дүүргэхэл зорилготойбди. Бүхы бургааһа шугын забһар, үһа голой арал, тохойнуудые хуу түнхижэ сабшахабди. Мүн үбһыень эртэ абаһан зарим газарайнгаа хэнээ ногоое август соо дахин сабшаад үзэхэ һанаатайбди, —гэжэ ахамад агроном хөөрэнэ.

Мүнөө совхоздо үбһэшэдэй 6 звено, тэрэ тоодо оньһон техникээр бүхы хүдэлмэриеэ бүтээдэг табан звено сабшалан дээрэ хүдэлнэ. Һүүлэй мэдээгээр ажахыда бүхыдөө 1500 гаран центнер үбһэн хуряагдажа абтаад байнхай.

Даб дээрэ бултаннаа ехэ үбһэ соможо өбһаһан Таловкын бригадын П. Д. Мезенцевэй даадаг звенодо хүрөөбди.

Гол дардам харгыһаа холо бэшэ бургааһанай саагуур тракторай пүршэгэнэхэ, косилкануудай таршаганалдаха дуулдаба. Эндэ залуу механизаторнууд Александр Красиков Андрей Елизов хоёр үбһэ сабшажа байгаа. Тэдэниие ойро зуура байлгажа, ажал тухайнь хөөрэлдэбэбди.

— Нөгсоной ургаса үшөөл бирагүйшэг даа. Сабшажа ябахада зарим тээгүүрээ бүришье шэнгэн, набтар болошоно. Олон жэлэй ногооной тариг-даһан газартал ургасань яһала һайн,— гэжэ Андрей Елизов хэлэнэ.

— Бидэ үглөөгүүр эртэ гү, али үдэшэлэн оройшог сабшаад, хойто үдэрынь тэрэнээ үдэһөө хойшо һэлижэ, урбуулжа, хатаһыень хуряажа һүрилдэгбди. Нойтоншогыень үбһэнэ складта зөөжэ, сарай доро обоолоод, вентилятораар үлеэлгэжэ хатаанабди. Нэгэ үгөөр хэлэбэл, үбһэеэ заахашье бороодо угаалгангүй, наранда сэйшатар хатаангүй ябаха һанаатай гэшэбди,— гэжэ Александр Красиков нэмэнэ.

Оройдоол долоон механизаторнуудһаа бүридэһэн энэ звено үсөөхэн үдэр соо 600 гаран центнер үбһэ һайн шанартайгаар хуряажа һүрилөө. Сабшалга, хуряалга, һүрилэлгынгөө хоорондо забһар гаргахагүй гэжэ оролдоно. Жэшэнь, дээрэ дурсагдаһан хоёр хүбүүдэй МТЗ-80, Т-25 түхэлэй тракторнуудта холбоһон косилкануудаар үбһэ сабшахадань, механизатор Анатолий Вильский үбһэ тармажа баа болгодог. Звеное даагша П. Д. Мезенцев залуу трактурист Георгий Мартышев хоёр баалнуудые суглуулдаг, тракторай шарга дээрэ сомодог юм.

— Наратай сэлмэг үдэр сабшалгаяа зогсоожо, бултаараа хуряалгадаа гаранабди. Иигэжэ хүдэлөогүйдэ аргагүй. Нөгоогоо дан ехээр унагаажархёо һаамнай, хура бороогой ороходо, тэрэнэймнай шанар муудаха бшуу. Иигээд һаяар хэзээшье бороо орохол байха, тэнгэри бүрхэнэ. Теэд ороошье һаань, һайн һэн,— гэжэ звеное даагша хэлэнэ.

— Мүнөө үбһэшэдтэ бороо хэрэгтэй гэшэ гү? — гэхэдэмни, Павел Дмитриевич миһэд гээд, иигэжэ хэлэнэ:

— Үбһэндэ оромсоорнай бороо орожо һаад хэнэ гэжэ гэмэрэлдэдэг аабзабди даа. Теэд энэ жэлдэ газар хуурай, ургамал ногоондо шиг нойтон аргагүй хэрэгтэй. Ургасамнай һайн болохо ха юм. Харин түсэбэй дүүргэлтэ тухай хэлэхэ болоо һаа, 3300 центнер үбһэ абаха даабаряа дүүргэхэл байхабди.

Энэ жэлэй орёо бэрхэтэй уларилтай эрхэ байдалда ажахын үбһэшэдэй бусад звенонуудшье тэжээл яһала горитойгоор бэлэдхэжэ байна. Түсхайлбал, И. М. Налетовой хүтэлбэрилдэг багахан звено 1626 центнер үбһэ бэлэдхэхэ түсэбтэй һаа, мүнөө 600 шахуу центнер үбһэ һүрилөө. Ажалай эршэ үдэрһөө үдэртэ шангадана.

М. НАМЖИЛОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Үбһэ һүрилэлгэ. Залуу механизаторнууд А. А. Красиков, А. М. Елизов.

Прибайкалиин район.

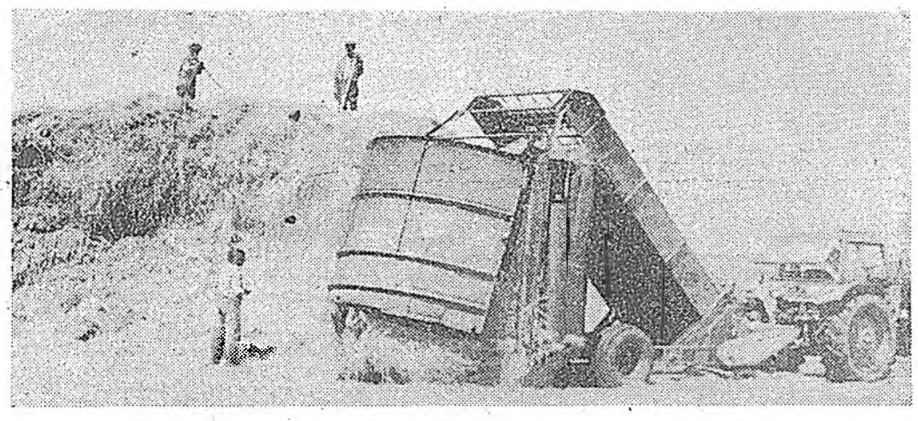

ЯАЖАШЬЕ ҺААНЬ, ДҮҮРГЭХЭ

Бүхы арга боломжоёо гүйсэд хэрэглэжэ, «Октябрьский» совхозойхид байгша ондо 2219 гектар сабшалан дээрэһээ 36 мянган центнерһээ бага бэшэ үбһэ сабшажа абахаар хараална.

Ажахы соогоо эгээн түрүүлэн үнинэй луговодууд С. Н. Гаськов, П. Ц. Шагжитаров гэгшэдэй даадаг звенонууд үбһэндөө ороо юм. Жэшээнь, нүхэр Гаськовой звенодо 5 трактор, тэдээндэ шагтагалжа, үбһэ сабшаха, тармаха, хуряаха, һүрилхэ түхеэрэлгэнүүд бии.

Һаяхан звеное даагша Сергей Николаевичтай сабшалан дээрэнь уулзажа, хөөрэлдөө һэмди:

— Бидэ ажахытаяа хамтын подрядай хэлсээ баталжа, тэрээн соohоо 300 гектар сабшалангай гектар бүриһөө 20—22 центнерһээ бага бэшэ үбһэ абаха, тэжээлээ һайн шанартайгаар нөөсэлжэ тушааха гэжэ бэшээ һэмди. Ехэнхи үбһээ августын 20 болотор бэлэдхэхэ ёһотэйбди, —гэжэ тэрэ хөөрэнэ.

Энэ звенодо олон жэлдэ удаагаар үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ суггаа хүдэлһэн, бэе бээ ойлголсожо, эбтэй эетэй ажалладаг хүнүүд сугларанхай. Жэшээлхэдэ, механизаторнууд А. Д. Перевалов, В. В. Бурлаков, И. С. Салихов, В. Т. Бектемиров, В. Ц. Гончиков гэгшэд, ямаршье ажалда хэрэгтэй болоо һаань, бэе бээе һэлгээд хүдэлжэ шадаха хүнүүд.

— Энэ сабшалан дээрэ үбэлдөө тошо халяажа, хабар эртэнһээ һайнаар үналаа зомди. Теэд хүйтэдэжэ, ногооной гараса муудаа. Мүноо сабшаһан газараймнай гектар бүриһөө 14—15 центнер үбһэн абтана. Саашадаа ногооной ургаса һураггүй һайжархал ааб даа. Тиихэдэнь гектарай 20 гаран центнер үбһэн абтаха зэргэтэй,—гэжэ звеное даагша хэлэнэ.

Һүүлэй үдэрнүүдтэ наратай сэлмэг байжа, звеногойхид үдэр соо 100—105 тюк үбһэ багсалжа сомоно.

— Үбһэ ехээр монсогойлон хуряадаг үшөө нэгэ пресс-подборщик нэмэжэ үгөө һаань, үдэрэй 600 тюк үбһэ багсалха һэмди. Тиигэбэл, ажалаймнай бүтээсэ 2 дахин дээшэлхэ бэлэй, —гэжэ тэрэ нэмэнэ.

Ногооной ургасын мүушаг дээрэһээ звено бүхыдэнь 5,5 мянга үлүүтэй центнер үбһэ бэлэдхэхэ түсэбөө дүүргэхэнь бэрхэтэй байһаниие хараада абажа, 100 гектар газарай хэнзые сабшаха зорилготой.

Б. ЦЫБИКОВ.

Зэдын район.

НАБША НАМАА— НЭМЭРИ

Тээсгэнэй олонхи ажахынуудта үбһэ хуряалгын хүдэлмэриин үшөө эхилээгүй байһаниие хараада абажа, үнэтэ сагаа гээхэгүйн тула зарим колхоз, совхоз набшаһата тэжээл бэлэдхэжэ эхилээ һэн.

Жэшээнь, «Рассвет» колхозойхид энэ хүдэлмэридэ хүн зониие олоор табижа, арбаад тонно модо, бургааһанай ногоон намаа набша сабшажа абаһан байна.

Мүн «Дружба» колхоздо, «Буйский», Охин-Булагай, Хөлгын совхозуудта тиимэ тэжээл нөөсэлхэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдана.

В. БОРИСОВ.

Бэшүүрэй район.

Үүсхэл гаргаһан сельсоветтэ

ҮГЭДӨӨ ХҮРЭХЭБДИ

Түрэл партииингаа XXVII съездын, мүн КПСС-эй ЦК-гай июниин (1987 он) Пленумэй, СССР-эй Верховно Соведэй сессиин шиидхэбзринүүдые бэелүүлэн, Агуу Октябриин 70 жэлэй ойе угтажа байхадаа, оронойнгоо Эдеэ хоолой программые дүүргэхэ талаар хүдөөгэйхидэй урда табигдаһан зорилгонууд, бэелүүлхэ хэрэгтэ манай сельскэ Советдэй ажалшад түрэл колхоздоо шадаха соогоо туһаламжа хододоо хүргэжэ байдаг заншалтай юм. Энэшье удаа нютагаймнай хүн зон тэжээл бэлэдхэхэ шухала кампанида хамһалсаха гэжэ үндэр социалис уялгануудые нэгэн дуугаар баталан ababa.

Манай сельскэ Соведэй харьяата газар дээрэ оршодог предприятинуудай, эмхи зургаануудай, организацинуудай хүдэлмэришэд, алба хаагшад, гэрэй ээзэн эхэнэрнүүд, пенсионернүүд, һургуулиин һурагшад энэ харюусалгатай хаһада шадаха соогоо туһалха, тэжээл бэлэдхэлгэдэ бүхы арга боломжоёо хэрэглэхэ байһанаа мэдүүлнэ. Июль һарын эхиндэ үнгэргэгдэнэн гүйсэдкомой заседани дээрэ энэ жэлэй сагай уларилай болон байгаалиин орёо бэрхэтэй эрхэ байдалые хараада абаад, өөһэдынгөө арга нөөсэнүүдые элирүүлһэнэй һүүлээр дээшэлүүлэгдэнэн социалис уялгануудаа хаража үзэһэн байнабди. Энэ шухала асуудалые зубшэнэй һүүлээр иимэ хараа зорилгонуудые хараалбабди. Ажал хэжэ шадаха 30 хүнһөө бүридэнэн 2 бригада эмхидхэгдэжэ, дүн хамта 700 центнер үбһэн хуряагдаха, 200 центнер набшаһата тэжээл бэлэдхэгдэхэ байна. Энэ хэрэгтэ 20 пенсионер, гэрэй ээзэн эхэнэрнүүд, 35 һурагша хаабадалсаха юм. Эдэ хоёр звенонуудые пенсионернүүд В. И. Ивакин, М. С. Зубакин гэгшэд хүтэлбэрилхөөр томилогдоо. Тэрэнэй хажуугаар сельскэ Соведэй гүйсэдкомой зүгһөө тусхай звено байгуулагдажа, эндэ манай хүдэлмэрилэгшэдтэй хамта соёлой бэлигтэн хабаадалсаха болобо. Худалдаа наймаанай албанай хүдэлмэрилэгшэд воскреснигүүдые мүнөө эмхидхэжэ эхилэнхэй. Һургуулиин һурагшадһаа бүридэнэн хоёр звено нуга сабшалан дээрэ гаранхай. Багшанар, техническэ хүдэлмэрилэгшэд ахалагша классуудай һурагшадтай хамта ажаллана. Ажахын мэргэжэлтэд байгша ондо үбһэшэдэй звенонуудта хубаарилагдан тараагдаа. МТМ-гэй албан витаминтай ногооной гурил гаргадаг агрегадта ээлжээгээр хүдэлжэ эхилэнхэй. Нютагаймнай пенсионернүүд, гэрэй ээзэн эхэнэрнүүд, студентнэр амяараа звено болоод, техникын ябахагүй газарай ногоо гараараа сабшажа байна.

Мүн лэ Хандагатайн леспромхозой мастерска участогай, түмэр замай хүдэлмэришэд ба алба хаагшад шефёноной туһаламжа үзүүлжэ захалба. Эдэ бүхы хүдэлмэри манай сельскэ Соведэй гүйсэдком шиидхэхэ уялгатай. Тэжээл бэлэдхэлгэдэ ажал хэхээр бүхы хүн зониие элсүүлхэ талаар түсхай штаб бии болгогдоо. Үбһэ хуряаха бригада, звенонуудта депутадуудай постнууд, арадай хиналтын бүлэгүүд байгуулагдаһан байна. Эдэ постнууд, бүлэгүүд үбһэшэдэй дунда тодорхой хүдэлмэри ябуулжа эхилбэ.

Звенонуудай хоорондо дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүнгүүд арбан хоног бүхэндэ согсологдожо, түрүүшүүлдэ улаан тугханууд, вымпелнүүд барюулагдаха байна. Илажа гаргаһан коллективүүдэй хүндэлэлдэ түбэй һуринда ажалай Алдар Солын улаан туг үргэгдэхөөр хараалагданхай.

Үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэ — хүн бүхэнэй, бүхы зоной бүгэдын хэрэг гэжэ тоологдодог. Тиимэнээ манай нютагай Совет бодото туһаламжа үзүүлхэ, үргэн олониитын арга боломжо ба хүсэ шадалые элсүүлхэ ёһотой. Ушар тиимэнээ ниитын малай тэжээл бэлэдхэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, оронойнгоо Эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулахыень республикынгаа бүхы ажалшадта, пенсионернүүдтэ, гэрэй ээзэн эхэнэрнүүдтэ, һургуулиин һурагшадта, багшанарта хандаһан байнабди.

С. ЗУБАКИНА,
Загарайн районой арадай депутадуудай Дээдэ-Элхиин сельскэ Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ.

ҺҮРИНҮҮД ЖЭРЫЛДЭН БОДОНО

Хойто-Байгалай районой адууһа малые үбэлжэлгын үедэ бардам хүрэхэ тэжээлээр хангахын тула 48—50 мянган центнер үбһэ бэлэдхэхэ, 15 мянгаан тонно силос дараха хэрэгтэй бологдоно. Иимэ ехэ тэжээл һайн шанартайгаар, бо-гони болзорто бэлэдхэхын тула «Северный», «Эстония», «Ангарский», «Тыйский» совхозуудай, «Победа» колхозой ажалшад һайн бэлэдхэл хэжэ июлиин 15-да бүлта звенонууд үбһэндөө гараа һэн. Колхоз, совхозуудай ажалшадта БАМ-ай барилгашад, түмэр замшад, геологууд, загаһашад ехэ туһаламжа үзүүлдэг байха юм.

Жэшээлхэдэ, Северобайкальскын түмэр замай отделениин коллектив үнгэрһэн жэл «Тыйский» совхоздо 2500 центнер үбһэ бэлэдхээд, түмэр харгыгаар совхозой хашаа соонь буулгажа үгөө бэлэй.

— Байгша ондо бидэ 2700 центнер үбһэ бэлэдхэхээр уялга абаабди. 10—10 хүнһөө бүридэһэн 6 звено эмхидхэжэ, Муяын голдо оршодог Улаан-Макит нютаг эльгээгээбди. Энэ нютаг «Тыйский» совхозой буусаһаа 300 гаран километрэй зайда оршоно. Бидэ үбһэ бэлэдхээд, бултыень түмэр харгыгаар совхозой хашаа соонь зөөжэ үгэхөөр шиидэнхэйбди, 15—20 хоногой туршада үбһэ бэлэдхэхэ даабарияа дүүргэхэбди,— гэжэ түмэр харгын отделениин парткомой секретарь нүхэр В. В. Бардеев хэлэнэ.

Түмэр замшад хүн зоной һуудаг газараа холо үбһэ бэлэдхэнэ. Тиимэнээл эдэнэй байдал һуудалые һайнаар хангаха тухай отделениин захиргаан, партком, профком, комсомолой комитет ехэ анхарал хандуулдаг. Звенонуудай байра эрхим һайнаар заһабарилагдаһан, шэрдэгдэнэн, сагаадагдаһан юм. Эндэ телевизор, радио бии. Газетэ, журналнууд саг үргэлжэ асарагдажа байдаг. Парткомой секретарь В. В. Бардеев үбһэ бэлэдхэлгын халуун хаһада хүдэлмэришэдтэйгээ хамта байдаг, тэдэнһээ дутангүйгөөр ажалладаг заншалтай. В. В. Бардеев мүнөө Улаан-Макидта үбһэ бэлэдхэлсэхээр гаранхай.

«Нижнеангарсктрансстрой» трестын коллектив жэл бүри 4000—4500 центнер үбһэ бэлэдхэдэг. Байгша ондо тэдэнэр 14 звено эмхидхэжэ, холын сабшаланда гараба. Барилга-хабсарелгын 572-дохи, 597-дохи оньһожоруулалгын управлениин звенонуудай гэшүүд түрүүшынгээ һүринүүдые табижа эхилбэ. «БАМтоннельстрой» управлениин коллектив жэл бүри һайн шанартай тэжээл бэлэдхэжэ, даабарияа үлүүлэн дүүргэдэг заншалтай.

— Зарим ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд үбһэ бэлэдхэхэ ажалые хэндэшье хэрэггүй үлүү хэрэг гэжэ тоолодог. Энэ буруу. Бидэ колхоз, совхозуудта туһалхэ ёһотойбди. Ажахынууд үхибүүдыемнай, бидэниие өөһэдыемнай һөөр хангана бшуу. Үбһэ бэлэдхэхэ ажал гол шухала БАМ-ай барилга хэһэнһээ халташье дутахагүй хэрэг. Тиимэнээ бидэ оролдохол ёһотойбди,— гэжэ «БАМтоннельстрой» управлениин парткомой секретарь А. А. Линник хэлэнэ. Энэ хүтэлбэрилэгшэ харюусалгаяа һайнаар мэдэрнэ бшуу. Тиимэнээл үбһэ бэлэдхэхэ звенонуудай урда шанга эрилтэ табижа, тэдэнэй ажал хэрэгые хинан шалгажа байдаг.

КПСС-эй Северобайкальскын горком үбһэ бэлэдхэхэ ажал хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулжа, энэ ажалые шанга хиналта доро абаба. Һаяшаг түрүүшын селекторнэ суглаа КПСС-эй горкомой нэгэдэхэй секретарь В. А. Никулинскихэ үнгэргөө. Ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, партийна, профсоюзай эдэбхитэд энэ суглаанда хабаадалсажа, тоосоһон байна. Суглаанай дүн гаргаад үзэхэдэ, районой ажалшад БАМ-ай барилгашад, түмэр замшад үбһэ тэжээл бэлэдхэлгые һайн бэлэдхэлтэйгээр эхилбэ гэжэ эли болоо һэн. Хойто-Байгалай худөө ажахынуудта һайн шанартай тэжээл ехээр бэлэдхэгдэхэ арга боломжо бии гээд хэлэхэ хэрэгтэй. БАМ-ай барилгашад августын эхээр үбһэн тэжээл бэлэдхэхэ даабаряа дүүргэхээр эрид шиидэнхэй. Үглөө эртэнээ үдэшэ орой болотор Хойто-Байгалай сабшалан дээрэ эршэтэ ажал орьёлон бусалжа, һүринүүд жэрылдэн бодожо байна.

К. ЖАМЬЯНОВ.

ДҮРБЭДЭХИ ҮДЭР

ЗАЛАН ХҮТЭЛ-ТАСС). Космонавт-Романенко, Алек-йин, Александр Александр Алек-болон Мухаммед элжэтэ худэлмэ-июлиин 27-до Мо-9 часта эхилбэ. эжипаж Сириин-газар дай-бликын ураатудые буулга-Энэ худэлмэриин мэдээсэл оро-наука болон эко-номикын элдэб һалбариинуудта хэрэглэгдэхэ юм.

Медицинскэ хиналтын түсэбэй ёһоор һаа ошоһон экспедициин экипаж «Баллисто» гэжэ туршалга хэбэ. Тэрэнэй үедэ замбуулинай дайда соогоор ниидэлгын эрхэ байдалда зүрхэ-худалай ямараар худэлдэг байһые тодорхойлбо.

Худэлмэриин үдэрэй дүүрэхэ багта энэ ниидэлгые дэлгэрэнгыгээр харуулжа байһан совет болон гадаадын журналистнуудта зорюулагдажа уласхорондын экипаж пресс-конференци үнгэргэхэ юм.

«Светлана» болон «Ручей» гэжэ түхеэрэлгэнүүд дээрэ биотехнологическа туршалганууд хэгдэжэ үргэлжэлһөөр. «Ручей» түхеэрэлгэ бүтээсэ ехэтэй байһаараа онсо шалгарна.

«Кристаллизатор» гэжэ аппаратура дээрэ «Афамия» гэһэн технологическа туршалга бэелүүлэгдэхэр түсэблэгдэнэ. Һайжаруулагдаһан шэнжэ шанартай галлиин антимонидһаа полупроводниково материалай монокристаллнуудые абаха гээшэ тэрэнэй гол зорилго болоно.

Телеметрическэ мэдээсэлэй барим-та мэдээнүүдэй, замбуулинай дайдаһаа абтаһан элидхэлнүүдэй ёһоор, «Мир» гэжэ эрдэм-шэнжэлэлгын комплекс гэмгүй һайнаар ниидэжэ ябана.

ПАРТИЙНА ДАЖАБАЙДАЛ

ТУЙЛАҺАНАА АЛДАХАГҮЙ

Энэ жэлые Яруунын леспромхозой коллектив муу бэшээр эхилжэ, хараалһан түсэбөө мүнөө үлүүлжэ ябана. Хэдэн жэлэй урда түс коллектив түсэбөө дүүргэдэггүй, гэзэгдэшэдэй тоодо абедег байһан юм. Коллективэй ажал хэрэгүүдые һайжаруулха талаар леспромхозой хүтэлбэри, партийна организаци ехэ худэлмэри ябуулаа. Модо бэлэдэхэшэдэй ажал һайнаар эмхидхэгдэжэ, яһала онньһожоруулагдаһан байха юм. Мүн энэ амжалтада ажалай болон ниитын журам бэхижүүлгэ шидэхэхы нүлөө үзүүлээ гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Хүнүүд ажалдаа харюусалгатайгаар хандадаг болоо. Энэ хубилалтануудые түйлалда коммунистнууд бога бэшэ үүргэ дүүргээ.

— Манай диилэнхи олон худэлмэришэд болон коммунистнуудта мүнөө табигдажа байһан эрилтэнүүдые үшөөдахин ойлгуулха гэзэшэ үлүүтэдэнэр хубилган шэнэдхэлтые ойлгожо, үнэн зүрхэнһөө дэмжэнэ. Өөһэдынгөө ажадаар, эдэбхи үүсхэлээр энэ-нүүдые гэршэлнэ,— гэзэд леспромхозой парткомой секретарь О. В. Егоров хэлэ һэн.

Леспромхозой партком худэлмэриеэ эрид эдэбхижүүлээ юм. Партийна бүлэгүүдые бии болгожо, тэдэнэй худэлмэри хүтэлбэрилхэ талаар бодото хэмжэнүүдые абажа, дүүргэлтыень наринаар хинан шалгаа. Партийна худэлмэриин һайжархада, коммунистнуудшье эдэбхижэһэн, алдэб һайн үүсхэлнүүдые гергадаг болоһон байна. Партийна суглааануудай аша үрэ дэшэлээ. Коллективэй худэлмэри һайжаруулха талаар коммунистнуудай урда табигдаһан зорилгонуудые зүбшэһэн суглааануд ехэ нүлөө үзүүлээ. Мүн ажалай болон ниитын журам бэхижүүлхэ асуудалнууд партийна суглааануд дээрэ ехэ шангаар табигдажа, архидаага зайсуулха талаар хэмжэлүүдые коммунистнууд хараалаад, нэтэрүүгээр бэелүүлнэ. Мүн ажалдаа гараагүй, архи уйһан хүнүүд тэрэ дороо зүбшэн хэлсэгдэжэ, алдэб аргаар эмэлүүлэгдэнэ, яла түлэнэ. Эндэ нэгэ тоо, баримта харуулхаар хөш.

Жашээнь, 1985 оной түрүүшын хахадта 163 хүн журам зөдэһэн байгаа. Тиихэдэ 1986 оной энэ үе соо иимэ 153 хүн тоологдоһон байна. Харин байгша оной хахад жэл соо ороёдоол хоёр хүн шалтагаангүйгөөр ажалдаа гараагүй.

Захиргаанай ажал ябуулга хинан шалгаха комиссиин худэлмэридэ ехэ анхарал хандуулагдана. Парткомой секретарь О. В. Егоровой хэлэһэнэй өөһоор, демократиин улам үргэдэжэ байһан мүнөө сагта жиирэй ажалшадые хүтэлбэридэ хабаадуулха талаар ниитын эмхинүүдэй үүргэ нилээд дээшэлнэ. Эндэ иимэ дүрбэн комисси байгуулагданхай юм.

Тоһодолго-түлишын материалнуудые алмаха, онньһон техникэ ашаглтайгаар хэрэглэхэ, эрдэм-техникын дэбжэлтэ үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ, ой модо зүбөөр хэрэглэхэ асуудалнуудые эдэ комиссинууд шалгана.

Үнгэрһэн жэлдэ комиссинуудай бүридэлдэ ородог хүнүүд шэнэлэгдэһэн байгаа. Комисси бүхэндэ ажал хэрэгээ һайн мэдэхэ хүнүүд оруулагдаа. Худэлмэриинь түсэб табигданхай. Парткомой секретарь Олег Владимирович Егоров хоёр комиссиин худэлмэри онсо тэмдэглээ. Техникэ болон бусад оньһон түхэрэлгэнүүдые ашатайгаар хэрэглэхэ талаар комиссиие И. В. Борисов хүтэлбэрилдэг юм. Энэмнай электрик-аккумуляторщик, үнинэй коммунист.

Комиссиин гэшүүд тусхай графигай өөһоор шалгалта үнгэргэжэ, бии байһан дутагдалнуудые элирүүлдэг. Тэдэ-кие усадхаха талаар хэмжэнүүдые абаха эрилтэнүүдые табидаг байха юм. Энэ комиссиин шалгалтын нэгэ дүн абажа хараа. «Хараалагдаһан шалгалта гүйсэд хэгдээ. Складые даагша Г. Иванова ажалдаа хайша хэрэгээр хандаһанайнгаа түлөө ажалһаа гаргагдаа. Запас частьнуудые гуримтайгаар табиха асуудал шидхэгдээ. Склад хорёологдожо газаа, досоогуурхинь сэбэрлэгдээ. Гүрэнэй машинануудые хубиин хэрэгтэ хэрэглэхэ ябадал болюулагдажа, худэлмэришэдэй үгэһэн мэдүүлгын өөһоор, кассада, мүнгэ түлэнэй удаа тэдээндэ автомашина үгтэдэг болоо,— гэзэд бэшэгдэнхэй.

Гаражай хорёо соогуур ябахадамнай, эмхи гуримтай, алдэб хэрэгтэ хэрэггүй түмэр түдэгэ үгы хэгдэнхэй, бүхы техникэ тусхай газарта жэрытэр табяатай байгаа һэн. Мүн эндэ харуулнаай байха дулаан гэр баригдажа, удэр һүнигүй харуулха харуулшан табигдаа. Складые даагшаар харюусалга ехэтэй хүн ороо. Галина Юрьевна Юговаг складта ороходомнай, гуримтай болоһон байгаа һэн.

Захиргаанай ажал ябуулга хинан шалгаха асуудал парткомой заседани дээрэ зубшэн хэлсэгдэһэн, комиссинуудые хүтэлбэрилэгшэд тэндэ тоосоһон байха юм. Иимэ комиссинуудай худэлмэри һайнаар хүтэлбэрилжэ, гэшүүдыень эдэбхижүүлжэ шадабал, ехэ юумэ хэжэ шадахаар гэзэд дүй дүршэл гэршэлнэ. Комиссиин үнгэргэһэн шалгалтануудай удаа һайн хубилалтануд түйлагданал ха юм.

— Манай леспромхозодо хубилалтануд һаял боложо байна. Партийна организациин бүхы коммунистнуудай бэелүүлхэ хэрэг ехэ. Леспромхозые өөрөө өөрыгөө мүнгөөр хангаха гуримда түргэн оруулха хэрэгтэй. Ажалайнь дүнгүүдыень бүри дээшэлүүлхэ ёһотойбди, түйлаһанаа алдахагүй, бүри ехэ амжалтануудые түйлахые ороодохо ёһотойбди,— гэзэ О. В. Егоров хэлээ һэн.

Б. НИМАЕВ.

БУРЯАДАЙ АССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕТ

Республикын Министрнүүдэй Советэй эзэлжээтэ заседани боложо үнгэрбэ.

Нэн түрүүн заседани дээрэ Буряадай АССР-эй Экономическа ба социальна хүгжэлтын гүрэнэй түсэбэй 1987 оной түрүүшын хахадта хэр дүүргэгдэһэн, Гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэл, Госбанкын республиканска конторын кассова түсэбэй дүүргэлтэ тухай асуудалнууд хаража үзэгдөө. Түс асуудалнуудаар республикын Госпланай түрүүлэгшын орлогшо Н. Н. Лоскутов, финансын министр М. Г. Намсараев, СССР-эй Госбанкын Буряадай конторые эрхилэгшэ А. А. Вязинский мэдээсэлнүүдые хэһэн байна.

Агуусхэ Октябриин социалис революциин 70 жэлэй ойе нэрэтэй солотойгоор уггахын түлөө социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, республикын ажалшад байгша оной түрүүшын хахадта экономикоёо хүгжөөлгэдэ зарим ургалта туйлаа гэжэ абтаһан тогтоол дотор тэмдэглэгдэнэ.

Өдөндоной энэ үеынхитэй жэшээлхэдэ, промышленна үйлэдбэриин хэмжээн 6,5 процентээр дээшэлээ, харин түсэбөөр 5,5 процент хараалагдаһан байха юм. Ажалай бүтээсэ түсэбэй ёһоор 6,1 процент ургаха байгаа һаа, бодото дээрээ 8,2 процентээр ехэ болоо. Арадай хэрэглэмжьын эд бараа гаргаха түсэб 102,4 процент дүүргэгдэбэ.

Худөө ажахын худэлмэрилэгшэд хөбөрай тарилга эмхитэйгээр үнгэргөө. Орооһото, силоснэ ургамалнууд болон олон жэлэй ногоо тариха түсэб бэелүүлэгдээ. Мал ажалай продукци гүрэндэ худалдаха түсэб үлүүлэн дүүргэгдэһэн байха юм. Үнгэрһөн жэлэй түрүүшын хахадтай жэшэхэдэ, 2,5 мянган тонноор ехэ мяхан, 8,2 мянган тонноор ехэ һүн, 12,5 мянган үндэгэн үлүүсэ худалдагдаба бшуу.

Барилгашад хахад жэлэй туршада 140,2 миллион түхэригэй хэмжээтэй гол фонднүүдые гэхэ гү, али нёдондонойхиһоо гурбанай нэгэ хубяар ехые ашаглалгада тушааһан байна бшуу. Мүнөө жэлдэ 35 процентээр ехэ байрын гэрнүүд ашаглалгада оруулагдаа.

Ниитын эдеэ хоолой, хүн зоной ажаһуудалай эрилтэ хангалгын худэлмэришэд түсэртэ даабаринуудаа дүүргэбэ гээшэ.

Гэхэтэй хамта хэдэ хэдэн министерствэнүүд, албан зургааануд болон горрайсоведүүдэй гүйсэдкомууд 1987 оной зургаан һарын түсэбтэ даабаринуудые дүүргэхэ хэмжэнүүдые бэелүүлжэ шадаагүй. Тогтууритайгаар, жэгдэ һайнаар худэлжэ шадаагүй дээрэһээ бүхыдөө промышленность хэлсэнэй ёһоор продукци эльгээхэ түсэбөө оройдоол 97,7 процент дүүргэһэн байна. Республикын 16 районой промышленна предприятинууд энэ талаар даабаряа хүргэбэгүй ха юм. Илангаяа «Бурятпромстройматериалы» нэгэдэл муугаар худэлжэ гараа. Хирпиисэ гаргаха түсэбөө оройдоол 92,6 процент дүүргэбэ.

Соёлой-ажаһуудалай болон ажахын хэрэглэмжьын эд хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилхэ түсэбөө республика дүүргэжэ бирабагүй.

Мүнөө хабартаа, зундаа хүйтэн байжа, худөө ажахын ургамалнуудай, хээрын ногооной гараса муу байгаа. Гэбэшье ургаса харуулаха, буртаг ногоонһоо сэбэрлэхэ, тарялаан болон сабшалан уһалха худэлмэри һулаар ябуулагдаа гэжэ Министрнүүдэй Совет тэмдэглэһэн байна. Һу һаали дээшэлүүлхэ талаар бүхы арга боломжонууд гүйсэд хэрэглэгдэнэгүй.

Капитальна барилгада үгтэһэн мүнгэ зөөри хүсэд ашаглаха ба хараалагдаһан объектнүүдые ашаглалгада саг соонь оруулха түсэб дүүргэгдээгүй. Тиигэжэ гэр байра бэлэн болгохо түсэб 97 процент, һургуулинуудые—7,2 процент, үхибүүдэй эмхи зургааануудые — 45 процент, больницануудые—64 процент дүүргэгдэбэ гээшэ. Нютагай Советүүдэй мүнгэ зөөреэр байрын гэрнүүд удаан баригдана.

Эдэ бүгэдэ хадаа зарим министерствэнүүд болон албан зургааануудай, колхоз, совхозуудай, нютагай Советүүдэй гүйсэдкомуудай партиин табиһан стратегическэ зорилгонуудые бэелүүлхэ талаар ёһотой хэмжэнүүдые абаагүй байные гэршэлжэ үгэнэ. Министрнүүдэй Советэй баталан абаһан дэлгэрэнгы тогтоол дотор дурсагдаһан дутуу дунданнуудые усадхаха, байгша оной түсэбүүдые заатагүй дүүргэхэ хэмжэнүүдые абаха тухай шангаа эрилтэ табигдаа.

Илангаяа арадай хэрэглэмжьын эд бараа, эдеэ хоолой зүйлнүүдые ехээр гаргаха, худал даа наймаа болон ниитын эдеэ хоол һайжаруулха талаар бодото хэмжэ ябуулганнуудые бэелүүлхэ хэрэгтэй. Олохон предприятинууд сэбэр олзо олохо ябадалда анхаралаа хандуулаагүй, тиигэжэ Гүрэнэй бюджедэй урда үритэй үлэнхэй. Худалдаа наймаанай бүхы нөөсэ арга боломжонууд хүсэд хэрэглэгдэнэгүй, тиигэжэ Гүрэнэй банкда мүнгэн багаар ороно. Эдэ бүхы дутагдалнуудаа ойрын сагта сүм усадхаха хэрэгтэй болоно.

Министрнүүдэй Совет СССР-эй Гүрэнэй банкын Буряадай республиканска конторын байгша оной гурбадахи кварталай кассова түсэб баталан абаа.

Удаань «Материальна болон түлишын-элшэ хүсэнэй нөөсэнүүдые гамтайгаар, зүбөөр хэрэглэхэ талаар Хэжэнгын районно Советэй гүйсэдхэхэ комитедэй эмхидхэхы худэлмэри тухай» асуудал хаража үзэгдөө. Райгүйсэдкомой түрүүлэгшэ В. Г. Котов тус асуудалаар тоосоо хэһэн байха юм.

Энэ талаар зарим тэды худэлмэри ябуулагдабашье, бии байгаа нөөсэнүүдые гамтайгаар, зүбөөр хэрэглэхын тула үргэн, даамгай хэмжээнүүд абтанагүй. Сельскэ болон посёлково Советүүдэй гүйсэдкомууд, депутатууд түлишэ, түүхэй эд, электрын элшэ хүсэ арьбалха, нөөсэнүүдые гамнаха технологи нэбтэрүүлхэ талаар эрид шууд тэмсэл эрхилнэгүй. Үнгэрһэн зургаан һарын туршада, жэшээнь, районой 12 предприятии, совхоз болон эмхи зургааануд 278 мянган киловатт-час электрын элшэ хүсэ үлүүсэ гаргашалаа. Нефтепродукт гамгүйгоор гаргаһан ридхэл муу. Гэбэшье 19... райгүйсэдко... дани дээрэ... дал харааг... сэнүүдые а... машуулгын... бигдаагүй, с... эмхидхэгдэ...

Эдэ дутуу... лөө заагаа... дые эзэн ёһо... рин зүбөөр... жэтэй хэм... сагта абахы... гүйсэдкомые... Совет уялга...

«1987 онд... үнгэргэхэ, ... дукци бэлэд... наржуулан б... таха нэмэл... хай» асуудл... Госагропром... А. И. Плот... жэ, тусхай т... таа.

Заседани... Буряадай А... нүүдэй Со... С. Н. Булда... хэлээ.

Республик... Советэй эз... хабаадалсан... мой нэгэдэ... Беляков м... байна.

АЖАХЫН ТООСООН АШАГТАЙ

Загарайн районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозойахалагша хонишон Цыден-Дамба Ринчинович Гомбоевой даадаг бригада ажахын тоосоогоор худэлжэ эхилһэнһээ хойшо һайн амжалта түйладаг болонхой.

Байгша оной үнгэрһэн хугасаа соо тэдэнэр гаргашалагдаха мүнгэнэйнгөө 4000 тухэригыень алмаба.

Дарденкул гэжэ юрын лэ газарта Д. Р. Гомбоевой даадаг отарын хонид жэл бүхэндэ үбэлжэдэг байха юм. Энэ газарынь бэшэндээ орходоо юугэрэгшье ондоо бэшэл даа. Байгшашье ондо ахалагша хонишон нёдондо жэлдэ түрэһэн эрэ хурьгадые эндэ харуулһалаа. Мүнөө тэрэнэй отарада 610 түлгэ тоологдоно.

— Хайшан гээд иимэ алмалта түйлабат? — гэжэ тэрэнтэй уулзахадаа асуугаа һэм.

— Юун гайхал байхаб даа. Эртэхэн бодоод, бултанһаа орой унтаад байхадаа, иимэ алмалта түйлахаш,— гэжэ хэлээд, ахалагша хонишон энеэбхилбэ.

Энэнэй гол удхыень колхозой экономистнууд һүүлдэнь намда ойлгуулжа үгөө бэлэй. Цыден-Дамба Ринчинович гээшэмнай үнэхөөрөөшье унтаха нойроо мартаад худэлдэг хүн. Энэ мүнөө хонидоо адуулжа ябаһан бэлшээридээ хэды удэр адуулхаб, хайшан гээд манахаб, хэдыдэнь уһалхаб гэжэ хэдэн хоног урид түсэблэдэг байха юм. Иигэжэ тэрэ үбшэ тэжээл гамтайгаар гаргашална бшуу. Үнгэрһэн үбэлжэлгын үедэ хубаяаар үгтэһэн тэжээл зүбөөр гаргашалһандаа, 4000 тухэригэй алмалта хэ. Тэрэнэй хажуугаар ахалагша хонишон ажахын автотранспорт оройдоошье хэрэглэхэ болинхой. Бага-сага ажалай гарахадань, үгышье һаа, энэтэрэ юумэ зөөхэ болохолоо, хээр мориёо тэргэдэг хүлгэдэг заншалтай юм.

Иигэжэ дүй дүршэлөөр баян хонишон ажахынгаа гол һалбари болохо хонин һүргые ашаг үрэтэйгөөр, гаргаша баятайгаар үсхэбэрилхые оролдоно. Цыден-Дамба Гомбоев даалгаһаһан отарынгаа түлгэ бүхэнэйнь шэгнүүрые үдэр бүхэндэ нэмээхэ гэжэ тэмсэдэг хүн. Мүнөө тэрэнэй туйлаһан үрэ дүнгүүдые хэлэхэнь эртэшэг байна. Иигээд сентябриин һүүл багаар энэ отарын хонидой мяханай комбинадта тушаагдахада, тэрэнэй зориһондоо хэр хүрэныень уншагшадтаа хөөрэжэ үгэхэбди.

Ахалагша хонишон хонидоо гүрэндэ худалдахадаа, толгой бүриин шэгнүүрые 35 килограммда хүргэхэ, һүрэгөө 95 процент бүрин бүтэнөөр харуугаа, тушааха даабари абанхай.

Иимэ ажалша бэрхэ хүнтэй танилсаа хадаа, тэрэнэй намтарыень, гэр бүлэ тухайнь хөөрэнгүй гарахын аргагүй. Цыден-Дамба Ринчинович 1957 онһоо хойшо мал ажал дээрэ худэлнэ. Түрүүн хонишоноор, һүүлдэнь адуушаар ажаллаа. Хани нүхэр Елизавета Батуевнатаяа хамта табан үхибүүдые үнэн сэхээр, һайнаар хүмүүжүүлээ. Түрүүшын үедэ хэды хүндэ хүшэр үеын дайралдаһаниинь элитэ ааб даа. Тээд он, жэлнүүдэй ошохо бүри ахалагша хонишон дүй дүршэлтэй, шадабари мэргэжэлтэй болоо. Үхибүүдыньшье томо болоо. Цыден-Дамба Гомбоев наһаараа болоходоо хойто жэлдэ пенсидэ гараха аад, үшөөл худэлхэ агратай байһанаа намда хэлээ һэн. Энэнь тэрэнэй һайшаалтай нэгэ талыень гэршэлжэ үгэнэ бшуу. Үнэн даа-рэ тэрэ үшөөл залуушагаар харагдаха юм. Шамбай сула бэтэй хүниие харахэдэ, жараяа «шахаһан» хүн гэхээр бэшэ.

Бидэ хоёрой уулзаад хөөрэлдэхэ юумэмнай курортын һонин болобо. Цыден-Дамба Ринчинович мүнөө аршаанһаа һаяхан сээд байгаа. Үхи хүүгэдынь хуу гэртээ сугларанхай, һониноо хөөрэлдэжэ һуубад.

— Бултандаа суглараад байна ха юмта. Иигэжэ үхи хүүгэдэй гэртэхинэ эрьежэ ерээд байхадань, һайшаалтай, урматайшье гэршэ ааб даа,— гэзэ минии хэлэхэтэймни сасуу ахалагша хонишон тодожо абаһаар:

— Намайгаа угтажа, бултандаа ерэнхэй. Курортдо ошоходомни сугларааа һэн. Лиза бидэ хоёроо мартагшагүйл даа. Шадаха ссогоо мандаа туһалаа юм даабза. Бидэшье арга шадалаараа хамһалсагшабди,— гэжэ хэлэбэ.

Гомбоевтоной үхи хүүгэдынь элдэб мэргэжэлтэй болоод, арадай ажахын һалбаринуудта амжалтатай худэлнэ. Тэдэнэй дунда инженер-экономист, медсестра, жолоошон, ой модоной худэлмэрилэгшэдшье бии.

Репортаж

ХАРТААБХАШ ЗВ

Мухар-Шэбэрэй районой «Коммунизм» колхозой таряашад, механизаторнууд ороохото болон тэжээлэй ургамалнуудһаа гадна, хартаабхын баян ургаса ямаршье ган гасуур жэлдэ ургуулжа шададаг юм. Эндэхид жэл бүхэндэ 300 гектарта «хоёрдохи хилээмэн» гэгдэдэг хартаабха таридаг. Тиихэдэ гектарай 80—90 центнер ургаса хуряажа, гүрэндэ тушаадаг заншалтай.

Колхоздо хартаабхашадай звено байгуулагданхай. Звеное дүршэл ехэтэй механизатор В. П. Клементьев арбаад жэлэй түршада хүтэлбэрилнэ. Эдэнэр машина, трактораар, худөө ажахын бусадшье оньһон техникээр гүйсэд хангагданхай.

Районой түб Мухар-Шэбэрһээ холо бэшэ оршодог Сулхари голой урда эрьеһээ .эхилээд, Шэнэ-Заган хүрэтэр үргэлжэлһэн 300 гаран гектар полиие Уваал гэжэ нэрлэдэг. Үрэжэл һайнтай энэ поли ажахын севооородто онсо һуури эзэлдэг юм. Үнгэрэгшэ жэлдэ эндэ 564 гектар дээрэ эршэмтэй технологиин аргаар шэниисэ таригдажа, гектар бүхэнһөө 31,4 центнер гэхэ гү, али бүхыдөө 11 мянган центнер ургаса хуряагдаа һэн. Байгша ондо тус полиин 200 гектарта хартаабха, бэшэндэнь рапс таригданхай.

—Манай звено дүрбэн хүнһөө бүридэдэг юм. Хоёрдохи жэлээ подрядай гуримаар ажаллаанабди. Звеногой гэшүүн бүхэн ажалдаа харюусалгатайгаар, оролдосотойгоор хандадаг. Ондоогоор аргагүй бшуу: ажалаймнай түлбэри, бүхы урмашуулганууд ургасын эсэсэй үрэ дүнгүүдһээ дулдыдаха ха юм,—гэзэ звеное даагша Виктор Павлович Клементьев хөөрэнэ.

Колхоздо таригдадаг 300 гектар хартаабхын поли энэ звенодо даалгагданхай. Хартаабхын полинууд хоёр газарта хубаагданхай, 200 гектарынь Уваалда, үлэгшэ 100 гектарынь Сулхарида. Хартаабхашад байгша оной май һара соо бүхы полиёо тарижа дүүргээд байгаа. Гектар бүхэндэ 27 центнер хартаабха һуулгагдаа. Нёдондо звеногойхид гектар бүриһөө 83 центнер хуряажа, гүрэндэ хартаабха худалдаха түсэбтэ даабаряа дүүргэнэн байна. Мүнөө жэлдэ колхозой хартаабхашад 100 центнер гаса хуряажа огородой...

РЕВОЛЮЦИИН ИЛАЛТЫЕ БЭЛДЭҺЭН СЪЕЗД

Агитаторнууд болон политинформаторнуудта туһаламжа

1917 оной июлиин 3—4 удэрнүүдтэ Петроградта үнгэрһэн худэлмэришэд болон сэрэгшэдэй амгалан ёһоной жагсаалые Саг зуурын правительствын сэрэгүүд буудаһан юм. Эсер болон меньшевигүүдэй дэмжэлгэ, туһаламжаар июлиин удэрнүүдтэ контрреволюци илаа һэн. Хоёр зесаг дүүрэжэ, революци амгаланаар хүгжэхэ аргагүй болоо бэлэй. Июлиин удэрнүүд орон доторой оршон байдалые, ангиин хүсэнүүдэй тэнсүүриие ондоо болгоо. Контрреволюциин хүсэнүүд революциин шэглүүлхы хүсэн — большевигүүдэй партида иланганга хоротойгоор добтолдог байгаа юм.

Июлиин үйлэ хэрэгүүдэй һүүлээр орон доторхи политическэ оршон байдалай ондоо болоходо, большевигүүдэй партии тактика, лозунгоёо хубилгаха баатай болоһон байна. Хубилһан оршон байдалтай тааруулан, большевигүүдэй тэмсэлэй шэнэ тактикые тодорхойлхо хэрэгтэй байгаа бшуу. 1917 оной июлиин 26-һаа августын 3 хүртэтэр Петроградта үнгэрһэн большевик партиин VI съезд туси асуудалые шидхэһэн түүхэтэй юм.

Партиин 240 мянган гэшүүниие түлөөлһэн 267 делегат съездын худэлмэридэ хабаадаа һэн. В. И. Ленин съезддэ байлсаха аргагүй байгаа. Тэрэ Разлив гэжэ нуур шадар хорходожо байһен гэжэ мэдэнэбди. Тиигэбшье В. И. Ленин съездын худэлмэриие хүтэлбэрилһэн, тэрэнэй хүндэтэ түрүүлэгшээр һунгагдаһан юм.

Центральна Комитедэй болон Эмхидхэлэй бюрогой элидхэлнүүд, нютаг нютагуудһаа тоосоонууд, эмхидхэлэй асуудалнууд, мүн сүүдтэ В. И. Ленинэй ерэхэ тухай асуудал делегадууд эубшэн хэлсэгдээ бэлэй.

Съездын гол асуудалнууд: Центральна Комитедэй политическэ тоосоон, политическэ байдал тухай асуудал, ЦК-гай эмхидхэлэй худэлмэри тухай болон финансова тоосоон. Тус асуудалнуудаар И. В. Сталин, Я. М. Свердлов болон И. Т. Смилга элидхэлнүүдые хэ. Делегадууд ЦК-гай худэлмэриие һайшаажа, тоосоонуудыень баталан абаһан байна.

Нютагай партийна организацинуудай ажал ябуулга тухай мэдээсэлнүүдтэ съездын дүрбэн заседани зориулагдаһан юм. Нютагай 20 парторганизациин түлөөлэгшэд тоосоо һэн. Тэдэнэр партиин зэргэнүүдэй ургалта, худэлмэришэдэй эмхинүүд дотор большевигүүдэй нэрэ хүндын ургажа, бэхижэжэ байһан тухай хөөрэһэн байгаа. Сибирьтэхи байра байдал тухай, тэрэ тоодо Забайкалиин большевигүүдэй тэмсэл тухай депутат Б. З. Шумяцкий мэдээсэнэн юм.

Дайн болон уласхоорондын байдал тухай (Н. И. Бухарин), орон доторхи политическэ байдал тухай (И. В. Сталин), экономическа байдал тухай (В. П. Милютин) элидхэлнүүд зубшэн хэлсэгдээ һэн.

Түрүүшын элидхэл соо уласхоорондын байдалда дэлгэрэнгы сэгнэлтэ үгтэһэн байгаа. Тээд элидхэлшэ Бухарин революци бэелүүлхэ хүсэнүүд болон революциин саашанхи хуби заяан тухай хэлэхэдээ, шухала удхатай алдуунуудые хэһэн байна. Юундэб гэхэдэ, социалис революци хэхэ гэһэн партиин хараа бодолдо Бухарин эсэргүүсээ бшуу. Тараашад буржуазитай нэгэдэнхэй, тиимэһээ худэлмэришэн ангиие дахахагүй гэжэ тэрэ элидхэл соогоо хэлэһэн байдаг. Нэгэ, тусгаарлан абтаһан орондо, жэшээнь, Россида социалис революциин илаха арга боломжо тухай В. И. Ленинэй тобшололые тэрэ арсэжа, ганса уласхоорондын худэлмэришэн ангиин революциин болоһон үшарта Росси социалис замаар дабшаха аргатай болохо юм гэжэ тоолодог байгаа. Энэ оппортунис баталамжануудынь съезд дээрэ шүүмжэлэгдэһэн, буруушаагдаһан юм.

Политическэ байдал тухай элидхэл соогоо И. В. Сталин революциин хүгжэлтын харааа замууд, июлиин үйлэ хэрэгүүдэй һүүлээрхи ангиин хүсэнүүдэй хоорондохи харилсаан, тэнсүүри тодорхойлоо. «Мүнөө үедэ, контрреволюциин эмхитэй, хүсэтэй байхада, революциин амгалан хүгжэлтэ хосоржо, Советүүд амгалан аргаар засагаа абажа шадахагүй» гэжэ тус элидхэл соо тэмдэглэгдээ бэлэй. В. И. Ленинэй заабаринууд политическэ байдал тухай элидхэлэй үндэһэ һуури болгогдоһон байгаа.

Политическэ байдал тухай элидхэл зубшэн хэлсэлгдэ 20 хүн хабаадаба. Россида социалис революциин саашанхи хүгжэлтын асуудалаар, «Бухы засагые Советүүдтэ үгэхэ!» гэһэн лозунгда хандалгын талаар иланганга хурса үгэ буляаладаан болоһон юм.

Россида социалис революциин илаха арга боломжодо үнэншэхэгүй байһанаа мэдүүлһэн Н. С. Ангарский Е. А. Преображенский хоёрой хараа болодые съезд эрид бурууша-гаа. Менай орондо социалис революци илаха гэһэн Ленинэй хараа бодолдо үнэн сэхэ байһанаа съезд дахин гэршэлһэн байха юм.

VI съезд экономическа байдал тухай элидхэлээр резолюци баталан абаа. Худэлмэришэн анги болон таряашад засагаа гартаа абахадаа, удаадахи революционно хэмжээ ябуулганнуудые бэелүүлхэ ёһотой гэжэ тодорхойлогдоһон байха юм. Помещигүүдэй газарые болон ороной бүхы газар дайдые национализацилга, банкнууд болон томо промышленностие (нефтяной, шулуу нүүрһэнэй, металлургическа болон транспортын монополинуудые) национализацилга; үйлэдбэриие гүйсэд гуримшуулга, худэлмэришэдэй хиналта тогтоолго тэдэнэй тоодо оробо.

Партиин шэнэ Программын проектые съездһээ урид үргөөр зубшэн хэлсэгдэ гүй дээрэһээ, гол элидхэлшэ — В. И. Ленинэй үгы байһан дээрэһээ, мүн бусад хэдэн шухала удхатай шелтагааануудһаа уламжалан, партиин шэнэ Программа тус съезд дээрэ зубшэн хэлсэхэ, баталан абаха аргагүй байһан юм. Худэлмэришэн ангиин политическэ засагаа гартаа абаха үедэ большевик партиин бэелүүлхэ гол зорилгонууд шэнэ Программын проект дотор тодорхойлогдонхой һэн. Национальна, аграрна болон бусад асуудалнуудаар марксис суртал һургаалые энэ Программа соо В. И. Ленин саашадань хүгжөөһэн байха юм.

Партиин Уставта зарим тэды нэмэлтэ оруулагдаа һэн. Февральска революциин һүүлээрхи үедэ партиин байгуулалтада бии болоһон дүй дүршэл Устаа соо согсологдоһон юм. Уставай нэгэдэхи параграфта «партиин бүхы тогтоолнуудые дүүргэхэ хүн» партиин гэшүүн гэжэ тоологдохо гэһэн нэмэлтэ оруулагдаа. Партиин бүхы организацинууд демократическа централизмын үндэһөөр байгуулагдаха, партиин зэргэнүүд нэгэдүүлэгдэхэ, бэхижүүлэгдэхэ зэргэтэй гэжэ Устав соо тэмдэглэгдээ. Съезднүүдые саг соонь (жэл бүри) зарлаха, ЦК-гай Пленумуудые хоёр һарада нэгэнһээ үсөөн бэшээр зарлаха гэжэ Устав соо хараалагдаһан байна.

«Партиин нэгэдэл тухай» асуудал съезд дээрэ зубшэн хэлсэгдээ. Оппортунистнуудтай нэгэдэхэ ябадалые съезд буруушаажа, меньшевигүүд—империалистнуудһаа бодото дээрээ һаалаһан меньшевигүүд—интернационалистнуудтай нэгэдэжэ болохо гэжэ тэмдэглээ. Большевизмын һургаалые зубшоонэбди гэжэ мэдүүлһэн 4 мянга шахуу «межрайонецуудые» Троцкий түрүүтэйгээрнь съезд партида абаа һэн.

Парти профсоюз хоёрой хоорондохи харилсаан тухай, мүн залуушуулай дунда ябуулагдаха худэлмэри тухай асуудалнууд съезд дээрэ зубшэн хэлсэгдээ. «Профсоюзна худэлөөнэй зорилгонууд» гэһэн резолюци соогоо съезд иигэжэ тогтоогоо: союзууд дотор бүхы худэлмэришэдэй нэгэдэхэ хэрэгтэ али болохоор туһалха, партиин бүхы гэшүүд союзуудта орожо, тэдээн дотор өөһэдын фракцинуудые байгуулха; профсоюзуудай уласхоорондын эмхи байгуулхын түлөө тэмсэжэ, империалис дайе бэруушаадаг, ангиин тэмсэл хэхэ гэһэн хараа бодол баримталдаг союзуудые тус эмхиин бүридэлдэ оруулха.

Сүүдтэ В. И. Ленинэй ерэхэ тухай асуудал съезд дээрэ зубшэн хэлсэгдэхэдээ, В. И. Ленин сүүдтэ ерэхэгүй гэжэ тогтоол абтаһан байгаа.

21 гэшүүн болон 10 кандидадһаа бүридэнэн партиин Центральна Комитет съезд дээрэ һунгагдаа.

Социалис революциин илахын тула зэбсэгтэ восстани хэхэ гэһэн партиин хараа шугам VI съезд дээрэ баталагдан абтаа һэн. Худэлмэришэн анги таряашад хоёрой холбоо барисаан революциин илалтын арга нүхэсэл юм гэһэн ленинскэ суртал һургаалаар съездын бүхы шидхэбэринүүд нэбтэрэнхэй байгаа нэ дэбжэлтын һон VI съезд... шидхэбэрин... годо — худэ... таряашадые... нида, социал... илалтада б... рюулаа.

VI съезды... бэринүүдээр... шевигүүдэй... нэй хүтэлбэ... октябрьда с... иланган юм. ... революци т... тал һургаа... бэелүүлэгдэ...

Агууехэ Ок... революцин... дэглэхэеэ б... өөрынгөө т... маар, социал... та туйлатай... но. Мүнөө ... нис парти, ... общественые ... ха талаар а... нуудые бэ... КПСС-эй XX... тиин ЦК-гай ... мүүдэй шиидэ... ган шэнэдхэ... экономическ... хуули өөнөө... тогтоогоо. О... экономическ... дадахын тэ... тэмсэл үргэ...

АЖАХЫН ТООСООН АШАГТАЙ

Загарайн районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозойахалагша хонишон Цыден-Дамба Ринчинович Гомбоевой даадаг бригада ажахын тоосоогоор худэлжэ эхилһэнһээ хойшо һайн амжалта түйладаг болонхой.

Байгша оной үнгэрһэн хугасаа соо тэдэнэр гаргашалагдаха мүнгэнэйнгөө 4000 тухэригыень алмаба.

Дарденкул гэжэ юрын лэ газарта Д. Р. Гомбоевой даадаг отарын хонид жэл бүхэндэ үбэлжэдэг байха юм. Энэ газарынь бэшэндээ орходоо юугэрэгшье ондоо бэшэл даа. Байгшашье ондо ахалагша хонишон нёдондо жэлдэ түрэһэн эрэ хурьгадые эндэ харуулһалаа. Мүнөө тэрэнэй отарада 610 түлгэ тоологдоно.

— Хайшан гээд иимэ алмалта түйлабат? — гэжэ тэрэнтэй уулзахадаа асуугаа һэм.

— Юун гайхал байхаб даа. Эртэхэн бодоод, бултанһаа орой унтаад байхадаа, иимэ алмалта түйлахаш,— гэжэ хэлээд, ахалагша хонишон энеэбхилбэ.

Энэнэй гол удхыень колхозой экономистнууд һүүлдэнь намда ойлгуулжа үгөө бэлэй. Цыден-Дамба Ринчинович гээшэмнай үнэхөөрөөшье унтаха нойроо мартаад худэлдэг хүн. Энэ мүнөө хонидоо адуулжа ябаһан бэлшээридээ хэды удэр адуулхаб, хайшан гээд манахаб, хэдыдэнь уһалхаб гэжэ хэдэн хоног урид түсэблэдэг байха юм. Иигэжэ тэрэ үбшэ тэжээл гамтайгаар гаргашална бшуу. Үнгэрһэн үбэлжэлгын үедэ хубаяаар үгтэһ

...НИ БАРИСААМНАЙ БЭХИЖЭГ ЛЭ!

...ша оной июлиин 29-дэ Японой хойто захын Хоккайдо аралдаа Саппоро хотодо япон-совет хани барисаанай болон соёлой байшанда «Совет Буряад орон» выставкэ нээгдэхэнь. Хоёр талаhаа энэ выставкэдэ эдэбхитэйгээр ябуулагдаа. Үнгэргэшэ...рын эхээр манай республикада Японhоо «Хоккайдо гимбун» газетын корреспондент Рёити Сакаи, ...а энэ Саппоро хотын «Ниссо Боэки» гэжэ фирмэ...лөөлэгшэ Рюсаку Цсова гэгшэд айлшаар ерээ. ...ккайдо арал дээрэ тараагдадаг «Хоккайдо симбун» газетэ выставкын үедэ манай республикын ажалтухай уншагшадтаа үргэнөөр хэлэрэхөөр хараалгашад Улаан-Удэ хотын нэгэдэхи интернат-hурсууль, М. Горькийн нэрэмжэтэ республиканска библиотек, Ц. Самбуловай нэрэмжэтэ уран зурагай музей, үйлэлэй заводто, мяханай комбинадта ошожо, ресторанай нинслэл хотын ажабайдалтай танилцаа. Байгал далайн эрьедэ оршодог Большереченскэ үсхэбэрилдэг заводой хүдэлмэришэдтэй, ...эрскын ГРЭС-эй барилгашадтай уулзаа юм.

...ардтай хамта Харинин оронуудтай хани барисаанай ...ет бүлгэмүүдэй холбооной Хабаровскын отделе...хүдэлмэрилэгшэ, журналист Н. П. Второушин ...гшаар ябалсаа. Манай редакцийн гуйлтаар Николаевич Второушин Хоккайдын Хани барисаанай байшан тухай хөөрэнэ.

...эгээл хойто Хоккайдо (далайн ...ам гэжэ оршуулгал оршодог юм. ...анай ороной Сахалинтой 45 километрэмжыhэн Лаперозовой холбодог. ...ной географическэ дүтэрхы баяр ёноной нүхэдэ хэрэгтэй байдо арал дээрэ ...ун зон гүнзэгыг.

...ралые заримдаа ...аруун хубитай ...б гэхэдэ, Америкин штадуудтал ...онойгоо бусад ...hүүлдэ ашаглагдаг юм. Үнгэрhэн 170-аад онуудhаа ...з Японой ээсэн ...турэ энэ хойто ...эмдэжэ эхилhэн ...нецууд эндэ хоорыс, hуурин, тосхоожо, рис, жэмсонхынгаа хажуудаа ...эрэ ажаhуудаг ...эн утсаатанние ...ты хэжэ эхилээ.

...1982 оной хабар ...эрэгээр Хоккайдо ...онон хүм. Тэндэ ...болон соёлой нүдэл ябуулагшадаа hэм. Тэдэнэр ...рхэдөө, Хоккайдо ...рэ ажаhуугшад ...етскэ Союзтай, ...ной зүүн зүүтэй, ...да ашатай туhаа ...ёноной харилцаа ...уудалаар hонирдэжэ абааб.

...рал дээрэ 5 милийн ажаhуудаг, ...эн схэ ээлүүрин ...ой үшөөл ашагдаг. Арал дээ...ад эртэ урда ...ин гүрэнтэй хаа...йhан юм. Хакодатэ муниципальна...э энэ харилцаа ...ай түүхэтэ документ гэжэ намда эн...д хөөрөө hэн.

...асаг баригшадай милитарисскэ хаа...дэрэ тогтохо бо...Хоккайдо арал ...ин гэжэ намда эн...д хөөрөө hэн.

...асаг баригшадай ...политическэ хаа...дэрэ тогтохо бо...Хоккайдо арал ...милитаризмын ба...

совет орондо эсэргүү ябуулганууд эдэбхитэйгээр үнгэргэгдэдэг болонхой. Эндэ японецуудай «өөрыгөө хамгаалгын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй» гурбанай нэгэ хуби тодхогдонхой. Тинхэдэ «совет сэрэгэй аюул», «хойто зүгhөө аюул» тухай худал хуурмаг үгэнүүд тараагдажа, Совет орондо эсэргүү ябуулганууд эндэ үргэнөөр ябуулагдана. Магазинуудта «Хоккайдо дээрэ 11 удэрэй дайн» болон бусад гаршагтай, совет орондо эсэргүү удхатай номууд худалдагдана. Министрнүүдэй кабинедэй толгойлогшоhоо эхилээд, япон засаг түрын дээдэн түлөөлэгшэд Хоккайдо арал руу «хиналтын аяншалгануудые» үнгэргэдэг заншалтай.

Гүрэн түрынгөө засаг баригшадай милитарис хараа шэглэл баримталаашье hаа, Хоккайдо арал дээрэ ажаhуугшадай олонхинь тэдэнэй түхиралтада орогнуй, Советскэ Союзтэй эбтэй эстэй хүршэ ёноной харилцаа холбоо байгуулха асуудал зүбөөр шиидхэхэ хэрэгтэй гэжэ мэдүүлнэ. Тингэжэ эндэ совет арадтай хани барисаа, хүршэ ёноной харилцаа байгуулха түхай схэ хэмжээнэй худалдаанууд дэлгэржэ эхилhэн юм. Мүнөө совет, профсоюзай, нинтын, эхэнэрнүүдэй, залуушуулай, спортивна, уран hанхаанай, худалдаа наймаанай, научна болон бусад эмхи зүргаануудаг түлөөлэгшэд Хоккайдо арал ходо айлшалжа байдаг болонхой. Түс арал дээрэ совет-япон хани барисаанай табан байшан худалдаг юм. Саппоро (Японой хойто хүбинин административна түб) хотодохи япон-совет хани барисаанай ба соёлой байшан гол hуурин эзэлнэ. Түс байшанние Японой мэдэжэ ажал ябуулагша, мүнөө 85 наhатай Сибано Ясусабуро гэгшэ нээhэн, мүнөөшье «эзэнинь» байhаар юм. Энэ жэлэй сентябрь hара соо япон-совет хани барисаанай ба соёлой энэ байшангай нээгдэhээр 10 жэл тэмдэглэгдэхэ юм.

Хоёр талаhаа шэллэгдэhэн, уужам схэ залуудтай түс байшангай нүмнэгэр томо ороёе гоёор дүхэриглэhэн аарка тулгана. Эндэ уран гоёор шэмэглэгдэhэн холл, выставкын залууд, совет ба ород уран зохёолой библиотекэ, галерейнүүд, зүблоонэй зал, айлшадые угталгын таhалга бии. Плангаала удэшэлэн эндэ хүн зон олоороо суглардаг. Хоёр оронуудай арадуудай хоорондо хани барисаа бэхижүүлхэ зорилготойгоор эндэ элдэбын хэмжээ ябуулганууд, тэдэнэй тоодо ород эдеэ шаналгын, ород хэлэнэй кружогууд, совет кинофильмнүүдые харалга, ород уран зохёолой семинар үнгэргэдэдэг байна. Гадна Совет ороной область, хизаарнуудай, автономито болон союзна республикануудай тематическа выставкэнүүд эмхидхэгдэнэ. Мэнэ нигэнээр июль hарын hүүлшын удэрнүүдтэ эндэ Совет Буряад орон түхай выставкэ эхилжэ эхилхэ юм. Хоккайдо аралай олонхинь тэдэнэй түхиралтада орогнуй, Советскэ Союзтэй эбтэй эстэй хүршэ ёноной харилцаа холбоо байгуулха асуудал зүбөөр шиидхэхэ хэрэгтэй гэжэ мэдүүлнэ. Тингэжэ эндэ совет арадтай хани барисаа, хүршэ ёноной харилцаа байгуулха түхай схэ хэмжээнэй худалдаанууд дэлгэржэ эхилhэн юм. Мүнөө совет, профсоюзай, нинтын, эхэнэрнүүдэй, залуушуулай, спортивна, уран hанхаанай, худалдаа наймаанай, научна болон бусад эмхи зүргаануудаг түлөөлэгшэд Хоккайдо арал ходо айлшалжа байдаг болонхой. Түс арал дээрэ совет-япон хани барисаанай табан байшан худалдаг юм. Саппоро (Японой хойто хүбинин административна түб) хотодохи япон-совет хани барисаанай ба соёлой байшан гол hуурин эзэлнэ. Түс байшанние Японой мэдэжэ ажал ябуулагша, мүнөө 85 наhатай Сибано Ясусабуро гэгшэ нээhэн, мүнөө-шье «эзэнинь» байhаар юм. Энэ жэлэй сентябрь hара соо япон-совет хани барисаанай олонхинтэ буряад арадай соёл гэгээрэлээр, ёно заншалаар схэ hонирходог.

Хари гүрэнүудтэй хани барисаанай ба соёлой талаар холбоо байгуулха совет бүлгэмүүдэй холбооной (ССОД) япон-совет хани барисаанай ба соёлой байшантай баталhан саг үргэлжын харилцаанай программатай зохилдуулан, түс выставкэ эмхидхэгдэхэнь гэжэ. Энэ программын ёноор, Алтайн, Приморско, Хабаровска хизаарнууд, Яхадай АССР болон бусад хизаар, область, автономито республиканууд түхай выставкэнүүд урид үнгэргэгдэнхэн. Хүршэ хоёр ороондо анкетай түhатай нимэ хэмжээ ябуулганууdые үнгэргэхэ хэрэгтэ хани барисаанай байшангай худалдаа наймаанай хамhабарин «НИССО БОЭКИ» гэжэ кампаний схэ үүрда түрөө hэн. Эндэ япон, совет хүнүүд уулзажа, харилцажа, бэе бэедээ этигэхэ, эбтэй эстэйгээр ажаhуулха түхай хэлсэхэ байна ха юм. Энэ байшан шэмэглэн гоёохо хэрэгтэй совет эмхи зүргаанууд түhаламжа үзүүлээ. Миниий зорилгын бэеллүүлэгдэhэндэ би схэ баяртайб».

СССР—Япон хоёрой хоорондо хани барисаа, хүршэ ёноной эбтэй эстэй ажаhуудал бэхижүүлхэ хэрэгтэ схэхэн хубитаяа оруулhанайнгаа түлөө Сибано Ясусабуро Арадуудай Хани Барисаанай совет орденоор шагнагдаа hэн.

Хоккайдо аралай олохон эмхинуудэй үүсхэлээр Октябрийн революцийн ойн баярта зорюулагдаhан «Эб найрамдалай ба хани барисаанай корабльнуудай» тамаралга, СССР-эй удэрнүүд, hаранууд, хани барисаанай фестивальнууд үнгэргэгдэдэг. Түс аралай олохон хото городууд Совет ороной хото городуудтай, тэрэ тоодо Улаан-Удэ Японой Румойн хототой холбоо байгуулан-хай.

Совет-япон харилцаанай түүхэдэ түрүүшынхнээ совет Алас-Дурна зүгэй ба Хоккайдо аралай олонинтын түлөөлэгшэд Алас-Дурна зүгтэ хани барисаа, харилцаа холбоо тогтоохо хэлсэх баталха зорилготойгоор 1984 оной апрель hарада Хабаровск хотодо уулзалга эмхидхээ hэн. Баhал иимэ хараа шэглэлтэй уулзалга Хоккайдо аралай Саппоро хотодо 1985 оной июнь hарада үнгэрөө.

Мүнөө август hарын hүүл багаар Хабаровск хотодо совет-япон Алас-Дурна зүгэй гурбадахи уулзалга үнгэргэгдэхөөр бэлдэгдэжэ байна. Совет-япон регионална иимэ уулзалганууд хоёр гүрэнэй политическэ харилцаанай уларил hайжаруулха хэрэгтэ нилээд схэ нүлөө үзүүлнэ.

«Алас-Дурна зүгтэ эб найрамдал, эбтэй эстэй хүршэ ажаhуудал, хани харилцаа тогтоохын түлөө» үнгэргэгдэхэ энэ уулзалга, урдахи хоёр уулзалгануудhаа илгаатай байна. Энэ уулзалгада хабаадагшад Хабаровск хотодо пленарна заседаниууdые үнгэргэхэhөө гадна Алас-Дурна зүгэй болон Сибириин хото городуудай олонинтын түлөөлэгшэдтэй уулзаха. Совет-япон энэ гурбадахи уулзалга хоёр гүрэнэй харилцаа холбоондо hайн нүлөө үзүүлхэ байха гэжэ этигэн найданабди.

Н. ВТОРУШИН,
журналист.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: САППОРО. Япон-совет хани барисаанай байшангай урдахи талмай дээрэ хүн зон хододоо олон байдаг. Энэ удаа hүргуулиин hурагшад уран зурагай хэшээлдэ ерээд байна.

Буряадай уран зохёолшодой шэнэ бүтээлнүүдhээ

Владимир ПЕТОНОВ

ОКТЯБРИИН ДОМОГ

Агууехэ хубисхалай 70 жэлэй ойдо

Далан жэлэй
дабаанууд урдамни табсэнтана.
Дарагдашагүй он жэлнүүд
сэдьхэл бодолыемни эзэлэнхэй.
Октябриин хубисхалай
нэрьсн ерээгүй hаа, мэдэрэнхэйб,
Оргойто бөө боложо
онготожо ябахал hэн хаб,
хабантан.
Ленин багшын
hургаал — хүтэлбэри бэелүүлэн,
Эрхэ сүлөөдэ
арадууд гаража шадаа.
Эсэгэм улаан
отрядтай ганзагаа нилүүлэн,
Эзэд баяшуулай
хархис засагые даралсаа...
Гушаад онууд —
үрмашама hайхан жэлнүүд...
Хайшаа шанга
үе саг байгаа бэлэй!
Хүүемэ хүрэнгэтэнэй
хёморгон соо
түлгүү,
Дүүсн, дниилдэнгүй
гүрэмнай хүгжэн hэргэ.
Доторой дайсан —
хубалза болоhон анги —
Досоohоо мэржэ,
бэе махабад муудхуулжа
захалаан.
Малысмнай зудаар,
таряаемнай тахалаар «ханган»,
Маанадые үлэсхэлэн
хооhон байдалаар занаан.
Аха дүү арад
зоной эблэл таhалхаар,
Аймшагтайханаар,
шадамарханаар
яhа хаялган.
Ядаходаа —
эсэгын
эхир хубүүдые
hалгахаар
Яhала бэрхээр
үхэмэрнүүдэй үүсхэлтэ
ябалган...
Сэсэн мэргэн
Ленинскэ партийн уряалаар
СССР гүрэнэй
олон hяатанай түлөөлэгшэд
Одхон Буряадайнгаа гуламтада
шэнэ сусал аhаахаар
Оролдон,
хамсыгаа шаман,
сүм абьяас нүлөөлэлсөө.
Нелько Украйнын
солото нарин дархатан,
Намжаа Казахстанай
Турксиб байгуулhан ажалшад,
Олонhоо олоороо
ород эха захатан
Омогтой, дорюун
ерэжэ маанедтаа түhалагшал.
Малша угтай
талын буряад арад зон
Мантан томо
завод, фабрикануудые
бодхоогоо.
Индустриин агуу
хэрэг үндын бодон,
Илалтын булагаар
сасаран
мандан тодороо.
Үнлэдбэриин гуламтанууд
hэргэн үндын дэгжэ,
Удхэн утаагаа
оргойдо орьёлуулан
соргодоод,
Хусаашан hоб-hаб
хусалдаhаар үлэлэй,—
Хүдэржэн, бэхижэн
оромнай дэбэ орьёлдоо.
Коммунис угтайшуул,
интернационел угсаатан,
Хирэм бүhэсэ
шангадхан,
нүхэдтөө түhалдаг.
Хүшэршьег,
хэсүүшьег,—
эудхэн урагшаа дабан,
Хүдэлмэриин,
хэрэгэй
хэрэм абан гетелдаг.
Заводууд, фабриканууд
зоной шадал хүсэлөөр
Зурылдаhаар бодон,
Буряадай шарай хубилгаа.
Таряашан, малшан
хамтын ажалай түсэбөөр
Түбхинэн бодожо,
социализм тээшээ шармайгаа,
Манай шэнэ
хубилалтада обтон, хорхойтон,
Муухай hанаан
фашис дайсад добтолоо.
СССР ороной
аха, дүү арад зон
Сэхэ, ханатан бодожо,
дайсанаа hамна сохёо.
Hандархай байдалтай,
hангирхай онги хубсаhатай
Hаруул сэхэ
хүбүүднай hанолаа ухраад,
Дайнай шархэ
дары түргэн усадханхай,
Эхэ Ороноо
эршэтэ хүсөөр зангидаа.
Атомай асари
айхабтар хүсэ бугуулидаад,
Адаар хольн
замби зулайда хүрэнхэйбди.
Захиргаата президент
hалга болошоhон аад.
Зэрлигээр аашалан,
нарыемнай буляахаа hэдэнхэйл.
Партиингаа хуралые
шэнэ түйлалта амжан,
hайндэр болгон,
арад түмэнай угтана.
Хүдэлмэришэн,
таряашамнай
баатаршалгын дабаа
дамжан,
Коммунизмын туяас
сасаруулан урдаа табина.
Орьёлнууд, орьёлнууд
үтаhатан урдамнай номитоно,—
Ажалаараа дабажа
гараха бэрхэшээлнүүд гээшэл,
Арадаймнай байдал
улам hайжаран hалбарна,
Алтан гэрэлээр
жаргалай дэнгүүд бадарна.
Урдамнай — байдал,
hанаа амархаар бэшэ байдал,
Эриhэндээ хүртөөд,
hанаhандаа hарбайлган
болигдоо.
Хүдэлэнгүйгөөр
хүндын шанда
хүртэлгэн — гайхал,
Хэмнайшье мэдэнэ:
нимэрхүү гурим хоригдоо.
Худалаар хэлэлгэн,
хоб-жэбээр нара халхалалган,
Хүдхэшүүлэй үүнги,
hэбхи ябадал хосороо.
Залан сэхэлиг,
сагаан hанаа hаналган,—
Замаймнай залуур
боложо мүнөөдөө тодороо.
Харые — хараарнь,
сагаае — сагаагаарнь нэрлэхээр,
Хэhэнээ бэхижүүлхэ,
ураная нарижуулха
ёно юрөөбэб.
Альбаараа бэшэ,
ажалаараа,
хүндэдэ хүртэхөөр,—
Арюун тунгалаг
агаар Партиимнай түхөөгөө.
Уhан дээрэ
үгөөрөө үрмэ татаашан
Урагшагүй байдалда
өөдэлхэгүйгөөр одоо оронхой,
Хүүрээрээ бэшэ,
хэрэгээрээ урда ябаашан
Хүндэтэй ямбатай
хододоо байхань болтогой!
Хэндэшье бидэ
ёорынгөө эмыс баадханагүйбди,
Хүн түрэлтэн
онсо өөрсэ харасатай.
Африка, Азм,
Европо түбинүүд hаатахагүй.
Арюун харгыгаа
шэлэнхэйнүүд,
дорюун дабшасатай.
Нангин Октябрь,
агууехэ Ленин — домогни,
Наhаараа маттан,
түүрээжэ ябаха омогни.
Улаан хубисхал,—
хүн түрэлтэнэй тус—хараан,
Үгөөдэртөө мандан
жаргаха уг наран,
1987 он.

...ӨӨГЭЙ ФЕЛЬДШЕР

...лагдал

...хэрэгээр энэ ха...дын районоор ябаг...рдань иишэ ябадаг...аад, ерэн, ошон, ...н зониие яhала та...даг.

...колхозой Дээдэ-Бургалтаа деленийн hү hаа...мын коллективэй суг...йбаб. Фермын за...шан Светлана Радмаева тэрэ суглаан ...онно Советэй депутадаар дэбжүүлэг...Кандидадтай суглаа ...нүхэдынь, ажахын хү...ы тушаалтад нүхэр ...дулаахан үгэнүүдые

...ка hуутараа, толгойм...дэл гээд, шэхэмни ...Намтай суглаа ябаhан ...нүдөөлэгшэ тохёолдо...ымни ойлгожо, док...охые дурадхаба. Тии...ния Санжиевна Баль...й танилцаа hэм.

...шер Е. С. Бальжиро...гэнөөр намда хандаа...наhайм дарасые шаа...

...татай нэгэ жааха hуу...лта даа. Танилсахаб...ахи, хаана хүдэлдэг ...намда хөөрэжэ hуу...ай. Тиигаhээр байтар...үнгэрхэ байха, гэжэ ...ы, тарилга хэбэ.

...сыт даа. Талада яба...ваад лэ, танда тодхор ...байна гэшэ гүб! Энэ ...ландалгынтнай харюу...н харюулха гээшэбиб. ...эйт даа,—гэхэдэмни:

...ы нихэдээ юу хэлэнэ ...Бидэнэйшни мэргэ...эн лэ байбалнь, ямар...дэ hаань, дайсаншье ...аламжа хүргэхэ, абар...ой ха юм. Манда өө...нэй гэжэ байдаггүй. ...гойтнай хэр бэ?—гээд

...ьегүй hайн болоод, ...ка үзүүлhэн, бэеымни ...е хуушан хэмдэнь ...ы hүнтэеэ бүри дүтэ...а hэм.

...ния Санжиевна ажалай ...ехэ дүй дуршэлтэй ...н мэргэжэлтэн байба. ...ы худеедэ фельдшеэ...дэлжэ эхилhээр байгша

оной август hарада тэбхэр 30 жэл гүйсэхэ юм. 1970 ондо тэрэндэ «СССР-эй Элүүрые хамгаалгын отличник» гэhэн нэрэ зэргэ олгодоhон байна.

Худеогэй хүн зоной элүүр энхые хамгаалха хэрэгтэ оҮхые наhаяа зорюулжа ябаhан Е. С. Бальжировагай ажалай наитарай 7 жэлынь Алцагта (тэрэл райондо), бэшэниинь эндэ, Дээдэ-Бургалтайда үнгэрөө юм.

Дээдэ-Бургалтайда дайралдаhан хэдэн хүнөөр уулзажа, фельдшер тухайнь hанамжыень hурахада, гансал hайн hайхан үгэнүүдые хэлэхэ байгаа hэн.

Набтархан бэетэй, урихан харасатай, зоолэхэн дуутай тэрэ фельдшерэй ажаллажа, хүн зониие аргалжа байдаг гэрхэниинь нюдэндэмни мүнөө элихэнээр харагдана. Олон нютагуудаар ябагдадаг. Тезд хаанашье тиимэ тулюур байдалтай фельдшерскэ пунктые хараhанаа hананагүйб. Али үбшөөд ябахадам, тиимэ бирагүйгөөр харагдаа гү?... Хоёрдохёор, тэрэ пункт соо байхадамнай, энэ тэрэ хүнүүд ороод лэ, телефоноор хөөрэлдөөд гаража байгаа hэн. Тэрэнэй ушар шалтагаан тухай нүхэр Бальжировоhаа hурахада: «Энэмнай бүхы hүүрин соохи гансахан телефомнай гээшэ»,—гэжэ харюусаа бэлэй.

Медицинскэ эмхи зүргаанай газарта телефоной байhаниинь тон hайн юм бээз. Тезд тэрэнэймнай олоной ябаха ушартей газар болошоод байhаниинь hайшаалтай аал? Тэдэ олоной дунда ямаршье үбшэнтэй хүн ябажа болохо. Өөрөө үбшэлөөдүйшье hаа, ондоо хүндэ үбшэ халдахааха, долгарүүлхэ ушаршье байдаг ха юм. Тиимэhээ арадай депутадуудай Бургалтайн сомсовет телефон тухай асуудал шиидхэхэ аабза гэжэ hанагдана.

Зүгөөр байhан байдалаа голонгүй, өөрынгөө hайхан hэшхэлhээ ажалаа дүүргээд лэ байдаг худеогэй фельдшер Евдокия Санжиевна Бальжирова тухай дулаахан бодол сэдьхэлдэмни үлэнхэй.

Энэ хүн гушан жэлэй турша соо хүн зондо түhална, hайхаараар дурдагдан мэтгагдана.

В. ТОКТОХОЕВА,
манай корр.
Зэдын район.

СОЦИАЛИС ОРОНУУДААР

ВНР-эй ТООСООТО ПАРТИЙНА СУГЛААНУУД

БУДАПЕШТ. Венгриин Социалис хүдэлмэришэнэй партиин эхин организацинуудта политическэ шухала ябуулга эхилээ. Бүхы орон соогуур тоосоото партийна суглаанууд үнгэргэгдэжэ, коммунистнууд үнгэрhэн жэлэй хүдэлмэриин дүнгүүдые согсолно, мүнөө жэлдэ ажалаа хүгжоохэ түсэбые амжалтатайгаар бэелүүлхэ асуудалнууд онсо hүүрин эзэлнэ. ВСРП-гэй ЦК-гай ноябриин (1986 он) пленумэй тогтоол Венгриин ажалшадые имаггал энээндэ шэглүүлнэ. Мүнөө жэлдэ ажалша коллективүүд промышленна зүйлнүүдые бүтээлгые 2—2,5 процент, хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгые 4,5—5,5 процент схэ болгохо ёhотой.

ГОРНЯГУУД МҮРЫСЭНЭ

УЛААН-БААТАР. Забайкалида оршодог СССР-эй 60 жэлэй нэрэмжэтэ Хара нуурай уурхайн ба Монголой Алуун Чулуунай уурхайн нүүрhэ олзоборилгошод хоорондоо нягта харилцаа холбоотойгоор хүдэлдэг. Жэшээлбэл, В. Плетниковой болон Ц. Долгоржавай толгойлдог залуушуулай бригаданууд социалис мүрысөөн тухай хэлсээ баталаад, хоёр ороной социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхаха талаар КПСС-эй XXVII съездын болон МНРП-гэй XIX съездын шиидхэбринүүдые бэелүүлгэдэ хубитаяа оруулхын тула тэмсэнэ.

(ТАСС).

ТАСС АПН ХИЛЫН САНАНАhАА

АЗИДА—ЭБ НАЙРАМДАЛ, ДЭЛХЭЙ ДЭЭРЭ—ЭБ НАЙРАМДАЛ

Индонезийн «Мердека» газетын асуудалнуудта М. С. Горбачевой үгэhэн харюунууд дэлхэйн олонинтын анхарал үргэнөөр татажа байна. Элдэб ороондой политическэ ба нинтын элитэ мэдээжэ ажал ябуулагшад, олонинтэдэ мэдээсэлнүүдые дэлгэрүүлэн тараадаг хэрэгсэлнүүд энэ документые үргэнөөр толилходоо, шэнжэлэн тайлбарилхадаа, уласхоорондын гол шухала асуудалнуудые шиидхэлгэдэ СССР шэнэ ёноор, бүтэмжэтэй hайнаар хандажа, амгалан тайбан байдал хангаха хүсэлэлтэй байhанаа үшөө дахин тодо хурсаар, бата найдамтайгаар элирхэлэн харуулба гэжэ тэмдэглэнэ.

ДЖАКАРТА. Индонезийн «Мердека» газетэ М. С. Горбачевой үгэhэн харюунуудай дүүрэн текстые толилходоо, энээнинь шинжэлэн тайлбарилhан редакционно материал соогоо нигэжэ бэшэнэ: «М. С. Горбачев КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь болоhон сагhаа хойшо бүхы дэлхэйн анхарал схээр татана. Энэнь юунhээ үндэhэтэйб гэхэдэ, совет хүтэлбэрилэгшын гаргаhан зоримгой эдэбхи үүсхэлнүүдээ эхитэй юм. Эдэ эдэбхи үүсхэлнүүдынь олохон ушарта политическэ адаглагшадые тээлмэрдүүлдэг байба».

Гансал Европодо бэшэ, харин Азийн түбидэшье дундуур зайда хэрэглэгдэхэ ракетэнүүдые сүм усадхаха хүсэлэнтэй байhанаа элирхэйлэн харуулhан Азийн ороноуудай дура хүсэлэнгые Советскэ Союз халуунаар дэмжэнэ гэжэ «Индонезийн обсервер» газетэ тэмдэглэнэ. Олонхи асуудалнуудаар совет-индонезийн hанал бодол тудалдана. Эдэ бүгэдэ элдэб асуудалнуудаар, тэрэ тоодо замбуулинай дайдые амгалан тайбан оршон байдалда хэрэглэхэ асуудалнуудаар хоёр ороной хоорондохи али алиндань ашатай туhатай харилцаае хүгжөөхэ байна гэжэ М. С. Горбачев совет-индонезийн харилцаа холбооной хараа түсэбые сэгнэхэдээ, дэлгэрэнгыгээр тайлбарилба.

ДЕЛИ. Кремль буу зэбсэгүүдые хуряаха талаар үргэн схэ хараа бодол Сагаан байшанда дурадхаба гэжэ «Пэтриот» газетэ бэшэнэ. Агууехэ гүрэнүүдтэ бии байhан дундуур зайда хэрэглэгдэхэ ракетэнүүдые, оперативно-тактическа ракетэнүүдые усадхаха түхай эндэ хэлэгдэнэ. США-гай ядерна буу зэбсэгүүдэй Корейдэ, Филиппинэдэ, Диего-Гарсия гэжэ арал дээрэ байлгагдаhан түхай асуудал энэ эдэбхи үүсхэлтэй холбогдоногүй гэжэ газетэ бэшэнэ. Энэнь саашадаа үргэдхэгдэхэгүй аабза гэжэ этигэн найдажа байhанаа Советскэ Союз мэдүүлнэ.

ТОКИО. Дундуур зайда хэрэглэгдэхэ ракетэнүүд түшаа Советскэ Союзай гаргаhан шэнэ үүсхэл ядерна зэбсэг усадхаха түхай хэлсээ баталха болото хараа түсэб нээнэ гэжэ Киодо Цусин гэдэг информационно агентство мэдээсэнэ. Буу зэбсэг хуряахые Москвагай ороондожо байнаа «Мердека» газетын асуудалнуудта М. С. Горбачевой үгэhэн харюунууд бүхы дэлхэйдэ тодоор харуулба. Азийн-Номгон далайн райондо амгалан тайбан байдал хангаха гээшэ шухала удха шанартай гэжэ Советскэ Союз тоолодог юм гэжэ совет хүтэлбэрилэгшэ дахинаа баталаад, бүмбэрсэг дэлхэйн энэ райондо эб найрамдал хангахын аша түhада харилцаа холбоо тогтоохынь бүхы гүрэнүүдые уряалба.

ВАШИНГТОН. Совет хүтэлбэрилэгшын эдэбхи үүсхэл хадаа саг соогоо хэлдэhэн зоримгой алхам болоно гэжэ Эн-би-си гэдэг телекомпани мэдүүлбэ.

М. С. Горбачевой үгэhэн харюунуудтай дашарамдуулан, Сагаан байшангай түлөөлэгшэ Марлин Фицуотер журналистнуудта зорюулагдаhан түсхай брифинг дээрэ ингэжэ мэдүүлбэ: «Совет дурадхал бидэнние зоригжуулна». Гэхэтэй хамта «Европодо, мүн Азида совет ядерна аюул тохёолдуулагдана» гэжэ Фицуотер баталаа. Женевэдэхи хөөрэлдөөнүүд дээрэ совет делегацийн «түсхай мэдүүлгэ хэхыень» американ тала хүлеэнэ гэжэ тэрэ мэдүүлбэ.

БОНН. Дундуур зайда хэрэглэгдэхэ ракетэнүүдые усадхахаар Советскэ Союзай бэлэн байhан түхай КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарийн мэдүүлгэдэй министр Ганс-Дитрих Геншер hайшааба гэжэ ДПА агентство мэдээсэнэ. Тингэжэ Советскэ Союз буу зэбсэгүүдые хуряалгын хэрэгтэ урагшаа схэ алхам хэбэ гэжэ министр мэдүүлээ.

БУДАПЕШТ. Индонезийн журналисттай хөөрэлдэхэдөө, М. С. Горбачев буу зэбсэгүүдые хуряаха талаар шэнэ схэ дурадхалнуудые оруулба гэжэ «Непсабадшаг» газетэ бэшэнэ. Афганистан түшаа хэлэхэ болоо hаа, совет сэрэгшэдые Афганистанhаа гаргаха түхай асуудал гол түлэб шиидхэглээ гэжэ тэрэ мэдүүлбэ гээд газетэ мэдээсэнэ. Гэбэшье энэ ороной дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралсаха ябалал зогсоогдохолаб хангагдаха ёhотой.

ЯНОШ КАДАРАЙ ХЭЛЭhЭН ҮГЭ

БУДАПЕШТ. Социализмые нарижуулан hайжаруулха талаар эршэмтэй, эрид шууд ябуулганууdые үргэнөөр бэелүүлгэ, Советскэ Союзые, аха дүү бусад ороноудые хүгжөөлгэдэ шэнэ, эдэбхитэй шата манай нинтын байгуулалтын нүлөө схэтэй хүсые дээшэлүүлнэ гэжэ ВСРП-эй Генеральна секретарь Я. Кадар Венгриин МОМ гэдэг оптическа комбинадай коллективтэй уулзалга дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ.

Советскэ Союзай, бусад социалис ороноудай гаргаhан бүтөмжэтэй hайн үүсхэлнүүд уласхоорондын оршом соохи байдалда айхабтар схэ үүргэ нүлөө үзүүлнэ. Эдэ үүсхэлнүүд соо аюулгүй байдалые тодорхойлолго элеэр харуулагдана. Ядерна зэбсэгүй дэлхэй бүхы арадуудта хэрэгтэй. Энэ талаар Советскэ Союзай гаргажа байhан ябуулганууdые ВНР дэмжэнэ. ВНР-эй министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ К. Гроссой КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевтой, СССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ Н. И. Рыжковтой hаяхан Москвада хэhэн үнэн зүрхэнэй, нүхэд ёноной хөөрэлдөөнүүд урдаа табиhан зорилгонуудаа бидэнэй бэелүүлхые шиидэнхэй байhые үшөө дахин баталба. Энэ юун гэhэн удхатайб гэхэдэ, уласхоорондын оршом соо олонинтэ бидэнние халуунаар дэмжэнэ.

ЗҮБШЭЛЭЛГЫН УУЛЗАЛГА ТУХАЙ

УЛААН-БААТАР. «Азийн — Номгон далайн оршондо эб найрамдал хангахын, аюулгүй байдал ба hайн хүршэ ёноной харилцаа тогтоохын түлөө» коммунис болон революционно-демократическа партинуудай түлөөлэгшэдэй зүбшэлэлгын уулзалга аха дүү партинуудай хоорондохи харилцаанай түүхэдэ шэнэ хуудаhа нээбэ гэжэ «Үнэн» газетын түрүү бэшэг соо хэлэгдэнэ. Ядерна зэбсэгүй, хүсэрхэлгүй дэлхэйн түлөө тэмсэлдэ hайн hанаатай бүхы хүнүүдые нэгэдүүлхын тула энэ уулзалга бага бэшэ нэмэлтэ арга боломжонуудые нээбэ гэжэ газетэ онсолон заана.

Азида, Номгон далайн оршондо ядерна зэбсэгүй, амгалан тайбан зоно байгуулха талаар шэглүүлэгдэhэн олон янзын хэмжээнүүдые абахаар, политическэ партинуудтай, профсоюзуудтай, эхэнэрнүүдэй, залуушуулай, шажанай, мүн бусад эмхинүүдтэй, хүдэлөөнүүдэй хамтын ябуулганууdые хэхэ түхай хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхөөр тус ороной партинуудай бэлэн байhан түхайда уулзалгада хабаадагшад мэдүүлбэ.

Улаан-Баатартахи уулзалгын амжалтатайгаар үнгэргэлгэ энэ ороной олохон коммунис ба революционно-демократическа партинуудай хамтын хүсэлэл оролдолгонуудай үрэ дүн болоно.

Үүжам даа, Эхэ һайхан оромнай

ДНЕПР ШАДАРАЙ ХИЗААРТА

—Манай уряалаар хоёр зохёолшод, аяар долоон мянгат-модоной зайе дабажа ерэбэ бшуу даа,—гэжэ Украиныи Уран зохёолшодой холбооной Черкассай отделениич секретарь, мэдээжэ поэт Микола Негода областиин томохон городуудай нэгэн болохо Смела хотын сэсэрлиг соо үнгэргэгдэһэн номой һайндэртэ сугларагшадтай маанадаа танилсуулхадаа хэлээ.һэн.

М. Негода табяад онуудта Николай Дамдиновтай Литературна институдта суглаа һураһан тухайгаа, анда нүхэрэнгөө уран зохёолой талаар туйлаһан амжалтануудтухай сэсэрлигэй талмай дээрэ сугларһан зондо хөөрэжэ, шэнэ шүлэгүүдээ уншаба. Энэ уулзалга дээрэ би буряад зохёолшодой ямар зохёолнуудые бэшэһэн тухай, Байгалай үмэнэхи зоной ажабайдал, байгаалиин баялиг, БАМ-ай барилга тухай хөөрэжэ үгэһэн байгааб. Поэт Михаил Шиханов шүлэгүүдэй уншажа, поэзиндэ дуратайшуулые һонирхуулаа.

Иигээд лэ бидэ Украиныи тэр дунда оршодог Черкасска областьдо хүндэтэй айлшад болоҗо, табан үдэр үнжэбэбди. Областиин түб — Черкассы хотын «Турист» гостиницын нэгэ талань Кременчугэй водохранилищи тээшэ, харин нүгөөдэнь—нарһа, клен, липэ модонуудаар бүрхөөгдэһэн нэлэнхы үргэн сэсэрлиг-парк тээшэ харанхай, нэдэлгэтэй сонхоорнай дууша шубуудай, илангала гургалдаһан хонгёо дуунай үдэшэ, үглөөндөөшье зэдэлжэ байхань хэзээдэшье мартагдахагүй ёнотой даа. Харин сэсэрлиг соогуур ябахада, скульптурануудай дунда түнгалаг уһатай фонтан өөдөө шэдэлэн сэсэржэ, тэндэһээ харьялан урдаһан горхон хабсагайта ганга соогуур Днепр тээшэ бууна. Мододой орой дээгүүр дугаагтаһан үндэр хүүргэ дээрэ залуу хүбүүд, басагадай золгон зогсохо харагдана. Шубуу шонхорой дууе шагнан, энээгүүр ябахадамнай, зунайхяар улабарташаһан нэгэ хэрмэн хажуугаарнай дахажа харайгаад, үгэһэн сааһатай конфетыёмнай олзуурхан зуумсаараа, нарһан өөдэ гарашоо һэн. «Анханай мэдэһэн һаа, Сибириингээ хүшьи борбоостой абажа ерэхэ, «бэлэглэхэ» байгаабди!»—гэлдэн халаглаа һэмди. Черкасста ерэһэн үдэшэмнай эндэхи зохёолшо нүхэд энэ һайхан сэсэрлигээ манда харуулаа һэн. Харин үглөөнһөө тухагүй үдэрнүүд захалжа, дахин энээгүүр сэнгэжэ ябаха сүлөө забһар байгаагүй.

Үглөө бүхэндэ, долоо хахадта Микола Негода гостиницадамнай ерэжэ, бидэ түүхын удха шанартай газарнууд тээшэ зориҗог, тиигээд үдэшэ орой нөөргөө бусадаг байгаабди. Иланганяа Канев хото ошолгон ехэ һонирхолтой аяншалга болоо. Зуугаад хүнэй һуудалтай «Метеор» гэһэн хурдан теплоходоор Кременчугай водохранилищиһаа гаражаа, Днепр мүрэнние үгсөөбди. Энэ ехэ мүрэн ГЭС-эй турбинануудые хүдэлгэжэ, зайн галай эльшэ хүсэ үйлдэбэрилхэнөө гадна арадай ажахыда тон ехэ удха шанартай уһан зам мүн гээд мэдэрхээр лэ байха. Канев хүрэтэр час хахадай хугасаада ябахадамнай «Припять», «Сумы», «Буя» гэһэн өлдэб ашаанай баржанууд, Хара далай тээһээ туристнуудай аяншалжа ерэһэн «Советская Россия» гэжэ гурбан дабхар теплоход дайралдаба.

Канев хотодо дүтэ Днепрэй баруун хада өөдэ барагдашагүй ута шулуун гэшхүүрээр гаража, Тарас Шевченкын музей-буусада хүрөөбди. Бүхыдөө 75 ажалшадтай, тэрэ тоодо 22 научна хүдэлмэрилэгшэд болон оршуулагшадтай тус музейдэ үдэр бүхэндэ дунда зэргээр мянга табан зуун хүн ерэжэ харадаг юм. 1861 ондо Петербургда нүтшэһэн Т. Г. Шевченкые тэрэнэй захялагайнь ёноор аяар эндэ, Днепр шадарай дайдын харагдаад байхаар, хадын оройдо асаржа хүдөөлүүлэһэн байгаа, Зуймэл шулуугаар дэбдигдэһэн уужам талмайн дээдэ захадахи хүүрэйнь дэргэдэ үндэр табсан дээрэ нүрөөтэй томо хушөө дайнай урда тээ бүтээгдэһэн юм. 1964 ондо Тарас Шевченкын түрэһөөр 150 жэлэй ойн гүйсэхэдэ, энэ талмай дээрэ хоёр мянган хүнһөө бүридэһэн сэрэгые үй бута сохиһон байгаа. Корсунниин тулалдааанда хабаадагшадта дурасхаалай хушөө табигданхай. Харин 1944 ондо город шадар совет сэрэгшэд Корсунь-Шевченковскэ добтолгын операци бэелүүлжэ, гитлеровскэ сэрэгэй ехэ бүлэглэлые хүреэлээд, усадхаһан байха юм. Мүнөө эндэ Корсунь-Шевченковскэ тулалдаанай музей, һүр жабаланта меморальна комплекс байгуулагданхай.

Черкасска областиин түүхын-революционно үйлэ хэрэгүүдэй, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай дурасхаалта газарнуудаар, үзэсхэлэн байгаалиин парк, заповедниҗүүдээр «Турист» гостиницын газаахаа үглөө бүри араб, негр, вьетнам, финн яһанай бүлэг аяншалагшадые һуулгаһан «Икарусууд». Умань, Корсунь-Шевченковский, Канев, Чигирин хотонууд тээшэ зорижо гарадаг һэн.

Эндэ ерэһэнэйнгээ удаадахи үдэрһөө захалаад бидэ областиин томо-томо хотонууд тээшэ ошодог байһан тула Черкассы хотоотой түүрүүн танилсажа үрдеэгүй байгаабди. Тиин эндэһээ ябахымнай урда үдэр украин хозёолшо нүхэднай түб хото соогуурааа ябуулжа харуулаа. Шевченкын нэрэмжэтэ болоод бусадшье түб гудамжануудаар ябахадаа, сэсэрлиг соо ябаһанда үзэгдэнэ. Тоогүй олон шаазан стакануудые үлгэжэрхиһэндэл бурзан сагаан зүүдхэл сэсэгүүдтэй, гурбалжан хабтагай набшаһануудтай арба гаран метр үндэр каштан модонууд гудамжын дундуур жэрылдэн юрэ буса һайханаар үзэгдэхэ юм. 12—16 дабхар шэнэ түхэлэй гэрнүүд, үнгэ бүриин сэсэгүүдээр шэмэглэгдэһэн фонтануудтай талмайнууд, дууша шубуудай дуунай таһардаггүй хоёр ехэ парк, түбэй талмай дээрэ байдалай үенүүдэй дурасхаалта зүйлнүүд, суута «Кобзарьһаа» захалаад, шулэгүүдэйнь номууд, гар бэшэгүүдэйнь байна. СССР-эй арадуудай 56 хэлэн дээрэ оршуулагдажа хэблэгдэһэн «Захяань» тусхай стол дээрэ табигданхай. Манай ахамад поэт Цэдэн Галсановай буряад хэлэн дээрэ дүшэ гаран жэлэй саада тээ оршуулһан Шевченкын «Захлагай» барламал текстые тэндэ хаража баясаабди.

Һүүлээрнь Тарасай хадаһаа буужа хотын түб шадар оршодог дурасхаалта газарнуудаар ябаабди. Олег Кошевойн һураһан һургуулиин газаа залуу геройн хүшөө табигданхай. Канев тушаа, Днепрэй нүгөө эрьедэ, фашистнуудай һомонһоо наһа барагдаһан Аркадий Гайдар эндэ асарагдажа хүдөөлүүлэгдэнхэй. Тэрэнэй хушөөгэй дэргэдэ сэсэг табяад, библиотекэ-музей соонь орожо хараабди. Олон хэлэн дээрэ барлагдаһан Гайдарай мэдээжэ зохёолнууд бии. Уран зохёолшын фото-зурагууд, өөрынь хэрэгсэлнүүдые, гар бэшэгүүдые харахада, һонирхолтой байна. Тус библиотекэ-музейн директор В. А. Береза манай Гусиноозерск хотын 4-дэхи дунда һургуулиин «Гайдаровец» гэһэн клубай эдиршүүлэй һаяхан эльгэһэн бэлэгые бидэндэ харуулаа. Тэндэнь номууд, гайдаровецуудай ажал ябуулгые харуулһан альбомууд, эдиршүүлэй гараар бүтээгдэһэн уран зурагууд бии. Эдэ бүгэдэнь библиотекын жасада оруулагдажа, выставкэ дээрэ табигдаха юм. Хотын соёлгэрэгээрэлэй училищиин студентнэртэй үнгэргэһэн уулзалгын һүүлээр, үдэшэ орой Черкассы тээшээ бусаа һэмди.

Областиин түб хотоһоо сэхэ урагшаа жараад модоной зайда, Тясмин голой эрьедэ оршодог Каменка хото баһаа түүхын ехэ дурасхаалтай газар юм. Эндэ А. С. Пушкинай болон П. И. Чайковскийн музей бии. Декабрист В. Л. Давыдовай ажаһуулһан эндэхи һууринда декабристнуудай Урда зүгэй обществын гэшүүд сугларжа, хараа зорилгонуудаа зүбшэн хэлсэдэг байгаа. 1820—1822 онуудта А. С. Пушкин нишэ хэдэ дахин ерэһэн, ородой бэлигтэ композитор П. И. Чайковский нэгэнтэ бэшэ эндэ айлшалһан юм ха. «Кавказай пленник» гэжэ поэмынгээ түүгэсхэлые эндэ бэшэнэн агуу-ехэ поэдтэ, хэдэн хүгжэмэй зохёолнуудые бэшэһэн композиторта, декабристнуудта табигдаһан хушөөнүүд олон зүйлэй модоор бүрхөөгдөөд, сэсэрлигые уран гоёор шэмэглэхэдээ, сэдьхэл хүдэлгэмөөр үзэгдэнэ.

Корсунь-Шевченковский хото украин арадай бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэлдэ шухала үүргэ дүүргэһэн түүхэтэй. Эндэ дүтэ 1648 оной май һарада Богдан Хмельницкийн сэрэгшэд Польшын шляхай 20 мянган хүнһөө бүридэһэн сэрэгые үй бута сохиһон байгаа. Корсунийн тулалдааанда хабаадагшадта дурасхаалай хушөө табигданхай. Харин 1944 ондо город шадар совет сэрэгшэд Корсунь-Шевченковскэ добтолгын операци бэелүүлжэ, гитлеровскэ сэрэгэй ехэ бүлэглэлые хүреэлээд, усадхаһан байха юм. Мүнөө эндэ Корсунь-Шевченковскэ тулалдаанай музей, һүр жабаланта меморальна комплекс байгуулагданхай.

Черкасска областиин түүхын-революционно үйлэ хэрэгүүдэй, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай дурасхаалта газарнуудаар, үзэсхэлэн байгаалиин парк, заповедниҗүүдээр «Турист» гостиницын газаахаа үглөө бүри араб, негр, вьетнам, финн яһанай бүлэг аяншалагшадые һуулгаһан «Икарусууд». Умань, Корсунь-Шевченковский, Канев, Чигирин хотонууд тээшэ зорижо гарадаг һэн.

Эндэ ерэһэнэйнгээ удаадахи үдэрһөө захалаад бидэ областиин томо-томо хотонууд тээшэ ошодог байһан тула Черкассы хотоотой түүрүүн танилсажа үрдеэгүй байгаабди. Тиин эндэһээ ябахымнай урда үдэр украин хозёолшо нүхэднай түб хото соогуураа ябуулжа харуулаа. Шевченкын нэрэмжэтэ болоод бусадшье түб гудамжануудаар ябахадаа, сэсэрлиг соо ябаһанда үзэгдэнэ. Тоогүй олон шаазан стакануудые үлгэжэрхиһэндэл бурзан сагаан зүүдхэл сэсэгүүдтэй, гурбалжан хабтагай набшаһануудтай арба гаран метр үндэр каштан модонууд гудамжын дундуур жэрылдэн юрэ буса һайханаар үзэгдэхэ юм. 12—16 дабхар шэнэ түхэлэй гэрнүүд, үнгэ бүриин сэсэгүүдээр шэмэглэгдэһэн фонтануудтай талмайнууд, дууша шубуудай дуунай таһардаггүй хоёр ехэ парк, түбэй талмай дээрэ туулам, зал соогуур альга ташалга зэдэлшэбэ. Ушарынь гэхэдэ, нэгэдэхи дундууршаг шэгнүүрэй эдэ боксернууд урда үдэрнүүдтэнь һайн талаяа харуулжа, сугларагшадай дура татаһан байгаа. Залуушуулай дундаһаа СССР-эй чемпион Малик Агаев бушуу түргэн, гоё һайхан арга дүрэтэй, тоти мэргэн сохилтотой байһанаа үшөө дахин харуулжа, нёдондо жэл «Труд» бүлгэмэй Түбэй советэй чемпион болоһон Александр Котолупенкые шүүбэ. Тиигэжэ М. Агаев айлшадай дундаһаа эрхим бэрхэ боксер гэгдэжэ, эмхидхэлэй комитедэй тусхай шанда хүртэбэ. 17 наһатай энэ хубүүн ринг дээрэ болоҗо байһан тулалдаае һубэлгэн бэрхээр ойлгожо, тон зүб шиидхэбэри абадаг байһаараа бусадһаа шалгарна.

Саашанхи гурбан шэгнүүртэ түгэсхэлэй тулалдаануудболобогүй. Юуб гэхэдэ, зариманиинь гэмэлтэһэн, нүгөөдүүлынь судьянарай хангалтагүй буруу шиидхэбэри абаһанһаа уламжалан. гэртээ харишаһан байгаа. Тиигэжэ эдэ шэгнүүрнүүдтэ Александр Кашкаров (Белгород), Александр Кривоносов (Улаан-Удэ), Андрей Ильин (Ангарск) гэгшэд иланһанда тоологдоо.

81 болон 91 килограмм хүрэтэр шэгнүүрнүүдтэ спортын мастернууд Альберт Карпов, (Стерлитамак),—Ибрагим Азисовые (Калинин), Владимир Эльбаев (Мальчик) Валерий Ромадановые (Латви) диилэжэ, манай заншалта наадан лауреадууд болобо.

Түгэсхэлэй нааданда гараһан 21 спортын мастерта кандидат, тэрэ тоодо нютагаймнай 6 хубүүд СССР-эй спортын мастерай нормативуудые дүүргээ.

Шэтэ хотын профсоюзай бүлгэмэй тренер, дайнай ба ажалай ветеран, Улаан Одоной гурбан орденто, Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын дайнай хоёр орденто, «Шэн зоригой түлөө» медаляар шагнагдаһан А. М. Мамедовтэй уулзахадамнай, иигэжэ хөөрэбэ:

— Ямаршье бэрхэшээлтэй сагта спорт эрхилһэн хүн ядадаггүй. Дайнайшье үедэ тиимэл байдаг һэн. Юуб гэхэдэ, спорт залуушуулые бар хүсэтэйгөөр, зориг эрмэлзэлтэйгээр хүмүүжүүлдэг гэшэ. Танай республикада үнгэргэгдэдэг заншалта мүрысөөн залуу хубүүдые патриот ёһоной мэдэрэлтэйгээр хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ ехэ туһа хүргэдэг байна.

— Мүрысөөн яһала һайнаар эмхидхэгдээ. Гэбэшье тэрэнэй соёлой программые үргэдхэбэл, бүришье һайн байгаа гэжэ һананаб. Бүхэсоюзна заншалта наадан шэнэ нэрэнүүдые элирүүлээ. Эндэ нэн түрүүн нютагай хубүүдые, тусхайлбал, аха дүүнэр Үлзытэ болон Александр Цыреновүүдые, Цыдып Норбоевые, Юрий Борисовые, Олег Широковые, Александр Кривоносовые, Андрей Балдухаевые дурдалтай. Бусад командануд сооһоо Белгород хотын, Таджигай ССР-эй боксернууд һайн һорилго бэлэдхэлтэй байһанаа харуулаа. Тиихэдэ энэ мүрысөөн залуу боксернуудай һорилго бэлэдхэлдэ ушаржа байһан дутуу дунданүүдые элирүүлээ. Зарим залуу хубүүд хамгаалалта муутай байна. Хүндэшэг, хүндэ шэгнүүрнүүдтэ бэлигтэй бэрхэ боксернууд үсөөн байгаа. Заримдаа хубүүд бүхы гурбан раунд соо эсэнгүй, жэгдэ һайнаар тулалдажа биранагүй. Тренернүүд болон мэргэжэлтэд эдэ бүхы дутуу дунданүүдые усадхан зайсуулхын тула оролдолго гаргаха ёһотой, — гэжэ мүрысөөнэй ахамад секретарь—СССР-эй Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын академиин кафедрын доцент, юридическэ эрдэмэй кандидат, СССР-эй спортын хүндэтэ мастер, бүхэсоюзна категориин судья В. С. Четвериков (Москва) нааданай дүнгүудые согсолходоо тэмдэглээ.

Агууехэ Октябриин 70 жэлэй ойдо зорюулагдаһан энэ жэлэй заншалта мүрысөөн арадуудай хани барисаанай, залуу наһанай ёһотойл һайндэр болоҗо дүүрэбэ.

Б-М. ЖИГЖИТОВ,
Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: «Байгал-87» гэжэ бүхэсоюзна мүрысөөнэй ринг дээрэл гарежа тулалдаһан 16—18 наһанай залуу боксернууд гоё һайхан арга дүрэтэй, бар хүсэтэй, хүсэл зориг ехэтэй байһанаа харуулба бшуу.

46 килограмм. Спортын мастерта кандидадууд Үлзытэ Цыренов Степан Хорлоев хоёр түгэсхэлэй нааданда тулалдаба. Сибирь ба Алас-Дурна зүгэй зонын чемпион, мүнөө хабар Эрхүүдэ СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ хабаадаһан, энэ жэлдэ Эрхирэгэй дунда һургуули дүүргэһэн С. Хорлоев илажа гараха аабза гэжэ сугларагшад багтаал һайшаалда хүртөө һэн. Тоэд ганса хүсэл зоригоор холо ошохогүйш. Юуб гэбэл, И. Князев нэгэ наһаар дүүшье һаа, дүршэл шадабаряар булюу юм. Байгша ондо тэрэ ВЦСПС-эй чемпион болоҗой. Хоёр гарһаа онобшотой шанга сохилтотой байһанаа харуулжа, Игорь иланта туйлаха ёһоороол туйлаа. Н. Комаров (Великие Луки), О. Гатапов (Баргажан) гэгшэд гурбадахи һууринуудые эзэлбэ.

51 килограмм. У. Сафаров (Душанбе) А. Измайлов (Актюбинск) хоёр рингдэ уриттаба. Эдэнэй уулзалга тэнсүү шанга тэмсэлдэ үнгэрөө. 1986—1987 онуудай Таджигай ССР-эй чемпион Уктам Сафаров түрүүшээр булюу байдалтай байбашье, һүүлшэг тээшээ халта эсэжэ, гурбадахи раундда алдуу гаргажа, уридшалан һаануулга абаад, шүүгдахэ баатай болобо. Казахай ССР-эй сугluулагдамал командын гэшүүн Анатолий Измайлов залуушуул сооһоо «Трудовые резервы» бүлгэмэй Түбэй советэй шанда хүртэй» — И. Федоровой статья.

◇ Футбол. «Сэлэнгэ» — «Амур»—1:1—А. Карповай тэмдэглэл.

◇ «Уласхоорондын мэдээсэлнүүд»—ТАСС-ай корреспондентнүүдэй хилын саанаһаа эльгээһэн мэдээсэлнүүдэй суглуулбари.

◇ Газетын мэдээсэлэй таһаг.

Сэнаир экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.00 — «90 минута». 9.35 —«Она вас любит» —уран һайханай фильм. 10.55 — С. Прокофьев. Оркестртэй хамта скрипкэ дээрэ гүйсэдхэгдэхэ концерт. 11.20—Шэнэ һонин. (11.30 хүрэтэр). 17.00 — Шэнэ һонин. 17.15—«Амар сайн, Москва!». 17.45 —Баримтата фильмүүд. 18.40—«...16-тай ба тэрээнһээ дээшэ наһатайшуулда». 19.25 —Мультфильм. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». **Улаан-Удэ.** 20.00—Киножурнал. 20.10—Байгал. **Москва.** 20.35 —«Хүн ба хуули». 21.05—«Робин Гуд» — олон серитэй уран һайханай фильм. 1-дэхи фильм. «Робин Гуд и колдун». 2-дохи сери. 22.00—Время. 22.35 —Останкинадахи концертнэ студида үншэн үхибүүдэй интернат-һургуулиин (Сыктывкар хото) директор А. А. Католиковтой уулзалга. 00.15—«Мүнөөдэр —түби дэлхэй дээрэ». 00.30 —Футболоор СССР-эй чемпионат. «Динамо» (Москва) — «Динамо» (Киев).

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.20—Политическэ дуунай «Глобус» ансамблиин концерт. 9.45—М. Ю. Лермонтов. «Тамбовская казначейша». 10.25 —Башкирай хүүгэдэй уран һайханай коллективүүдэй концерт. 10.55 —Баримтата фильм. 11.15 —Мультфильм. 11.35 — «Энэ гайхалтай дэлхэй». 12.45 —Немец хэлэн. 13.15 —Һургуулиин информатика. 2 жэл үнгэрөөд байхада. 13.45 —«Тайна поющего острова» — үхибүүдтэ фильм. 14.50—Шэнэ һонин. **Улаан-Удэ.** 18.00—«Горн» — программа. 19.15 — Хэжэнгын арадай уран бэлигтэн тухай хөөрөөн. 19.35 — «Шанар — ашаг үрын лаб найдамжа». **Москва.** 20.00—«Девятый вал»— ородой уран зурааша И. К. Айвазовскийн ажаябадал ба зохёохы ажал ябуулга тухай баримтата фильм. **Улаан-Удэ.** 20.35— Түрүү дүй дүршэл тухай кино-мэдээсэл. **Москва.** 21.00 —«Амгалан нойрсогты, багашуул». 21.15 — Баримтата фильм. 21.30—

«БАЙГАЛ» ЖУРНАЛАЙ ШАНДА ХҮРТЭХЫН ТҮЛӨӨ БОКСООР БҮХЭСОЮЗНА МҮРЫ

ИЛАГШАД ТОДОРО

«БАЙГАЛ» журналай шанда хүртэхын түлөө залуушуулай дунда боксоор бүхэсоюзна заншалта XVIII мүрысөөнэй түгэсхэлэй нааданууд үнгэргэгшэ субботодо ЛВРЗ-гэй Эрдэм, соёлой ордон соо дуурэжэ, түүхэдэ бэшэгдэбэ. Физкультура ба спортын СССР-эй гүрэнэй комитедэй, ороной боксын федерациин шиидхэбэреэр манай заншалта наадан залуушуулай дунда үнгэргэгдэдэг бүхэсоюзна мүрысөөн болгогдожо, түгэсхэлэй уулзалгануудта хабаадагшадта СССР-эй спортын мастерай хүндэтэ нэрэ эзргэ олгогдохо байһаниинь һайшаалтай һэн. Эгээл тиимэһээ арбаад союзна республикын 46 командын 200 шахуу залуу боксер эндэ сугларһан байгаа. СССР-эй залуушуулай суглуулагдамал командын, мүн профсоюзай командын гэшүүд хабаадажа, арһан бэлэйн залуу шадабаритаһаа шангахан шалгалта абаба.

—Һүүлэй үедэ спортын элдэб зүйлнүүд, тэрэ тоодо боксшье улам «залуужажа» байна гэжэ тэмдэглэлтэй. Эдир хүбүүд хара багаһаа хойшо спортын энэ зүйл эрхилжэ, эршэмтэйгээр һорилго бэлэдхэл хэхэдээ, арһан бэлэйн бүхы нюусануудтай танилсажа, гоё һайхан арга дүрэтэй болодог, хүдэржэдэг гээд һанагшаб,—гэжэ нютагаймнай хүбүүн—1972 оной СССР-эй чемпион, Мюнхендэ болоһон XX Олимпиин наадануудта хабаадагша, сэрэгэй алба хаагша, улаасхоорондын классай спортын мастер Борис Зориктуев хөөрэнэ.

Үнэхөөрөөшье, Борис Жамьяновичай хэлээшые баталһан юумэдэл, энэ үдэр ринг дээрэл гарежа тулалдаһан 16—18 наһанай залуу боксернууд гоё һайхан арга дүрэтэй, бар хүсэтэй, хүсэл зориг ехэтэй байһанаа харуулба бшуу.

46 килограмм. Спортын мастерта кандидадууд Үлзытэ Цыренов Степан Хорлоев хоёр түгэсхэлэй нааданда тулалдаба. Сибирь ба Алас-Дурна зүгэй зонын чемпион, мүнөө хабар Эрхүүдэ СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ хабаадаһан, энэ жэлдэ Эрхирэгэй дунда һургуули дүүргэһэн С. Хорлоев илажа гараха аабза гэжэ сугларагшад багсаамжалһан байгаа. Зүгөөр тэрээнтэй уулзаһан Ү. Цыренов лэ энэ багсаамжалгыень бүрүушаһан байха юм. Улаан-Удын 1-дэхи интернат һургуулиин 9-дэхи класс дүүргэһэн Цыренов энэ уулзалгада эртээнһээ бэлдэнэн байгаа хэбэртэй. Ушар иимэһээ эрхэ сэдьхэлээ ехээр худэлгэнгүй, эршэмтэйгээр туладжа, түрүүшын раундһаа эдэбхиеэ гартаа абаба. Тэрэ һалгайбша юм. Энэнь Степанда таарамжагүй байхадаашье болоо. Хоёрдохи раундда Үлзытэ нүхэрөө нокдаунда оруулжа, урдаа ехэ зорилго табиһанаа нюубагүй. Тиигэжэ «Трудовые резервы» бүлгэмэй Россин советэй мүрысөөндэ шанда хүртэнэн Үлзытэ Цыренов илалта туйлажа, бүхэсоюзна мүрысөөнэй чемпион болобо. Б. Батуев (Улаан-Удэ), А. Ваулов (Ангарск) гэгшэд бронзо медальнуудаар шагнагдаа.

Удаадахи шэгнүүртэ Игорь Князев (Электросталь) Сергей Будаев хоёр хабяа туршаһан байгаа. Хорнин 1-дэхи дунда һургуули дүүргэһэн С. Будаев урдахи үдэрнүүдтэ яһала һайнаар наадажа, сугларагшадай магтаал һайшаалда хүртөө һэн. Тоэд ганса хүсэл зоригоор холо ошохогүйш. Юуб гэбэл, И. Князев нэгэ наһаар дүүшье һаа, дүршэл шадабаряар булюу юм. Байгша ондо тэрэ ВЦСПС-эй чемпион болоҗой. Хоёр гарһаа онобшотой шанга сохилтотой байһанаа харуулжа, Игорь иланта туйлаха ёһоороол туйлаа. Н. Комаров (Великие Луки), О. Гатапов (Баргажан) гэгшэд гурбадахи һууринуудые эзэлбэ.

51 килограмм. У. Сафаров (Душанбе) А. Измайлов (Актюбинск) хоёр рингдэ уриттаба. Эдэнэй уулзалга тэнсүү шанга тэмсэлдэ үнгэрөө. 1986—1987 онуудай Таджигай ССР-эй чемпион Уктам Сафаров түрүушээр булюу байдалтай байбашье, һүүлшэг тээшээ халта эсэжэ, гурбадахи раундда алдуу гаргажа, уридшалан һаануулга абаад, шүүгдахэ баатай болобо. Казахай ССР-эй сугluулагдамал командын гэшүүн Анатолий Измайлов залуушуул сооһоо «Трудовые резервы» бүлгэмэй Түбэй советэй шанда хүртэнэн, эдиршүүлэй дундаһаа СССР-эй чемпионадта бронзо медаляар шагнагдаһан намтартай. Тиин мүнөө манай республикын ниислэл хотын ринг урагшатай байба. Шалбак Бумбажай (Кызыл), Андрей Суханов (Улаан-Удэ) хүндэлэлэй табсангай гурбадахи шатада гараа.

Спортын мастерта кандидадууд Гафур Ибрагимов (Навои) Александр Цыренов (Улаан-Удэ) хоёр 54 килограммай шэгнүүртэн сооһоо түгэсхэлэй нааданда гараба. Г. Ибрагимов «Динамо» бүлгэмэй Түбэй советэй чемпион болоһон, Якутск, Караганда хотонуудта үнгэргэгдэһэн бүхэсоюзна мүрысөөнүүдтэ илажа гараһан байгаа. Үндэр бэтэй Гафур булгаалан, иланганяа баруун гараараа онобшотой шанга сохилтонуудые хэнэ. Зүгөөр Буряадай хүдөө ажахын институдай механизациин факультедэй 1-дэхи курс дүүргэһэн А. Цыренов хүндэ нюдаргатай, онсо өөрын арга дүрэтэй байхаһаа гадна, ринг дээрэхи байдалые гүйсэд ойлгожо, эгээл зүб шиидхэбэри абаха юм. Тэрэ эршэмтэйгээр добтолходоошье, хамгаалалта хэхэдээшье бэрхэ. Тиигэжэ тэрэ гоё һайханаар наадажа, илалта туйлааб, мүрысөөнэй эрхим бэрхэ боксер гэжэ тоологдоо. Манай республикын бэлигтэй бэрхэ тренернүүдэй нэгэн — Буряадай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ, РСФСР-эй арадай гэгээрэлэй отличник Д. Д. Бабудоржиев бүхэсоюзна мүрысөөндэ түрүү һууринуудые эзэлһэн аха дүүнэр Үлзытэ, Александр Цыреновүүдые һурган һорилго байна. Толотомо амжалта туйлаһан хүбүүдэй түрэлхид Хориин районой Анаагай совхоздо хүдэлдэг юм.

57 килограмм. Энэ шэгнүүртэ Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй боксын һургуулиин түлөөлэгшэд түгэсхэлэй нааданда гараба. Павел Петухов (Благовещенск) Василий Павлов (Якутск) хоёрой хэниинь шье илаха аргатай байгаа. П. Петухов байгша ондо «Спартак» бүлгэмэй Россин советэй чемпион болонхой. В. Павлов «Урожай» бүлгэмэй Россоведэй чемпион, ВЦСПС-эй мүрысөөндэ мүнгэн медаляар шагнагдаһан намтартай. Зүгөөр энэ удаада спортын аза талаан Н. Петуховто тудаба. Тэрэ һэримжэтэй хёрхоор тулалдажа, нүгөөдэнөө булюу байһанаа гэршэлээ.

Хүнгэн шэгнүүртэ бэлигтэй бэрхэ боксернууд хододоо Буряад ороной нэрэ хүндые хамгаалдаг байһан юм. 1964 ондо Токиогой Олимпиадада мунгэн медаляар шагнагдаһан, хойто жэлынь Европын чемпион болоһон спортын габьяата мастер Велингтон Баранниковые эдэнэй дундаһаа онсолон тэмдэглэлтэй. Гэбэшье һүүлэй жэлнүүдтэ манай республика дотор энэ шэгнүүртэ «ялас» гэмэ бэлигшадабаритай хүбүүд хомор болоһон байгаа. Эгээл тиимэһээ Зүүн Сибириин технологическа институдай электротехническэ факультедэй 1-дэхи курс дүүргэһэн Юрий Борисов хадаа манай бэлигтэй бэрхэ боксерые халажа абаха аргатай арһан бэлэйн шадабаритедэй нэгэниинь болоходоо магадгүй. Ю. Борисов эсэхэ сусахые мэдэхэгүй, туулган хүндэ нюдаргатай, онсо өөрын арга дүрэтэй боксер юм. Тэрэ мүн лэ Хоридо боксын нюусатай танилсанхай. Залуушуулай дундаһаа энэ жэлдэ Таджигай ССР-эй чемпион болоһон Анатолий Вакареватай тулалдахадаа, али бүхы зайһаа шэнга сохилтонуудые хэжэ, нүгөөдынгөө добтолые сухарюулаа. Тиихэдэ тэрэ илалта туйлаха нүгаршагүй хүсэл эрмэлзэлтэй байба. Энэнь боксерто тон шухала шэнжэ шанар лэ. Тиин нютагайнгаа суута боксерой алдар солые үргэлжэлүүлхын тула Юрий һорилго бэлэдхэлдээ улам һайнаар хандаха ёһотой гэжэ һанагдана. Энэ талаар манай бэрхэ тренернүүдэй нэгэн П. А. Федотов туһалха аабза гэжэ найданабди. Б. Адушеев (Улаан-Удэ), В. Проскурнин (Белгород) гэгшэд шангай һууринуудта гараба.

— А. Котолупенко (Белгород), М. Агаев (Сумгаит) гэгшэд рингдэ уригдана,—гэжэ микрофоноор соносхогдохо-донь, зал соогуур альга ташалга зэдэлшэбэ. Ушарынь гэхэдэ, нэгэдэхи дундууршаг шэгнүүрэй эдэ боксернууд урда үдэрнүүдтэнь һайн талаяа харуулжа, сугларагшадай дура татаһан байгаа. Залуушуулай дундаһаа СССР-эй чемпион Малик Агаев бушуу түргэн, гоё һайхан арга дүрэтэй, тоти мэргэн сохилтотой байһанаа үшөө дахин харуулжа, нёдондо жэл «Труд» бүлгэмэй Түбэй советэй чемпион болоһон Александр Котолупенкые шүүбэ. Тиигэжэ М. Агаев айлшадай дундаһаа эрхим бэрхэ боксер гэгдэжэ, эмхидхэлэй комитедэй тусхай шанда хүртэбэ. 17 наһатай энэ хубүүн ринг дээрэ болоҗо байһан тулалдаае һубэлгэн бэрхээр ойлгожо, тон зүб шиидхэбэри абадаг байһаараа бусадһаа шалгарна.

Саашанхи гурбан шэгнүүртэ түгэсхэлэй тулалдаануудболобогүй. Юуб гэхэдэ, зариманиинь гэмэлтэһэн, нүгөөдүүлынь судьянарай хангалтагүй буруу шиидхэбэри абаһанһаа уламжалан. гэртээ харишаһан байгаа. Тиигэжэ эдэ шэгнүүрнүүдтэ Александр Кашкаров (Белгород), Александр Кривоносов (Улаан-Удэ), Андрей Ильин (Ангарск) гэгшэд иланһанда тоологдоо.

81 болон 91 килограмм хүрэтэр шэгнүүрнүүдтэ спортын мастернууд Альберт Карпов, (Стерлитамак),—Ибрагим Азисовые (Калинин), Владимир Эльбаев (Мальчик) Валерий Ромадановые (Латви) диилэжэ, манай заншалта наадан лауреадууд болобо.

Түгэсхэлэй нааданда гараһан 21 спортын мастерта кандидат, тэрэ тоодо нютагаймнай 6 хубүүд СССР-эй спортын мастерай нормативуудые дүүргээ.

Шэтэ хотын профсоюзай бүлгэмэй тренер, дайнай ба ажалай ветеран, Улаан Одоной гурбан орденто, Эсэгэ Ороноо Хамгаалгын дайнай хоёр орденто, «Шэн зоригой түлөө» медаляар шагнагдаһан А. М. Мамедовтэй уулзахадамнай, иигэжэ хөөрэбэ:

— Ямаршье бэрхэшээлтэй сагта спорт эрхилһэн хүн ядадаггүй. Дайнайшье үедэ тиимэл байдаг һэн. Юуб гэхэдэ, спорт залуушуулые бар хүсэтэйгөөр, зориг эрмэлзэлтэйгээр хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ ехэ туһа хүргэдэг байна.

— Мүрысөөн яһала һайнаар эмхидхэгдээ. Гэбэшье тэрэнэй соёлой программые үргэдхэбэл, бүришье һайн байгаа гэжэ һананаб. Бүхэсоюзна заншалта наадан шэнэ нэрэнүүдые элирүүлээ. Эндэ нэн түрүүн нютагай хубүүдые, тусхайлбал, аха дүүнэр Үлзытэ болон Александр Цыреновүүдые, Цыдып Норбоевые, Юрий Борисовые, Олег Широковые, Александр Кривоносовые, Андрей Балдухаевые дурдалтай. Бусад командануд сооһоо Белгород хотын, Таджигай ССР-эй боксернууд һайн һорилго бэлэдхэлтэй байһанаа харуулаа. Тиихэдэ энэ мүрысөөн залуу боксернуудай һорилго бэлэдхэ